

КУРИКУЛУМ
ДЛЯ ЕКСПЕРТІВ ТА ЕКСПЕРТОК
ПРОЄКТУ РАДИ ЄВРОПИ
“МОЛОДЬ ЗА ДЕМОКРАТІЮ В УКРАЇНІ”
ПРОЄКТ



МІНІСТЕРСТВО
МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ



КУРИКУЛУМ
ДЛЯ ЕКСПЕРТІВ ТА ЕКСПЕРТОК
ПРОЄКТУ РАДИ ЄВРОПИ
“МОЛОДЬ ЗА ДЕМОКРАТІЮ В УКРАЇНІ”
ПРОЄКТ

Марія Ясеновська
Оксана Салівочник
Олена Глазкова
Олена Черних
Стефан Маневські

**Курикулум для експертів та експерток проєкту
«Молодь за демократію в Україні», проєкт (2021)**

Погляди, висловлені в цій публікації,
є відповідальністю автора (авторів)/авторки
(авторок) і можуть не співпадати з офіційною
політикою Ради Європи.

Усі запити щодо відтворення чи перекладу всього
або частини цього документа належить
адресувати Директорату з питань зв'язку
(F-67075 Strasbourg Cedex або на адресу
publishing@coe.int). Усю іншу кореспонденцію
щодо цього документа потрібно надсилати до
Департаменту Ради Європи з питань молоді.

Проєкт курикулуму підготовлено для експертів та
експерток у сфері молодіжної політики, молодіжної
роботи, освіти з прав людини та неформально
освіти в межах діяльності Проєкту Ради Європи
«Молодь за демократію в Україні»,
що реалізується в межах Плану дій Ради Європи
для України на 2018 – 2022 рр.

Переклад є виключною відповідальністю
перекладачів/перекладачок.

Авторський колектив:

*Марія Ясеновська
Оксана Салівочник
Олена Глазкова
Олена Черних
Стефан Маневські*

Обкладинка та макет:

Інна Коваленко

Фото:

Фото проєкту «Молодь за демократію в Україні»

Зміст

РАДА ЄВРОПИ ТА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА	5
ПРОЄКТ «МОЛОДЬ ЗА ДЕМОКРАТІЮ В УКРАЇНІ»	7
ЗНАК ЯКОСТІ РАДИ ЄВРОПИ ДЛЯ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ	8
МОЛОДІЖНА РОБОТА	9
КОМПЕТЕНЦІЇ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ РОБОТИ З МОЛОДДЮ	11
1. ПРАВА ЛЮДИНИ ТА МІЖНАРОДНА СИСТЕМА ЇХ ЗАХИСТУ	13
1.1. Цінності прав людини	13
1.2. Характеристики прав людини	14
1.3. Міжнародна система захисту прав людини	15
1.4. Європейська система захисту прав людини	16
1.5. Права людини та молоді люди	17
2. МОЛОДІЖНА УЧАСТЬ ТА АДВОКАЦІЯ	20
2.1. Молодіжна участь	21
2.2. Адвокація	24
2.3. Молодіжна політика	25
2.4. Право, засоби, простір, можливості та підтримка	26
2.5. Дослідження на основі консультацій з молодими людьми	28
3. КОМУНІКАЦІЯ:	34
3.1. Комунікація з молодими людьми як частина молодіжної роботи	34
3.2. Презентація та інформування про свою роботу	35
3.3. Публічні виступи	36
3.4. Онлайн-комунікація	39
3.5. Онлайн-інструменти візуального сторітелінгу	41
3.6. Інструменти цифрової комунікації	42
4. РОЗУМІННЯ ПРОЄКТНОГО ПІДХОДУ ТА ВМІННЯ ЗАСТОСОВУВАТИ НА ПРАКТИЦІ	46
5. НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА	50
6. ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ/УЧАСНИЦЬ В ЇХНІХ ПРОЄКТАХ	54
7. МЕНТОРСТВО / НАСТАВНИЦТВО	57
ДОДАТОК 1	60

Рада Європи та молодіжна політика

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 47 держав-членів, включно з усіма державами-членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини – договору, спрямованого на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції у державах-членах.

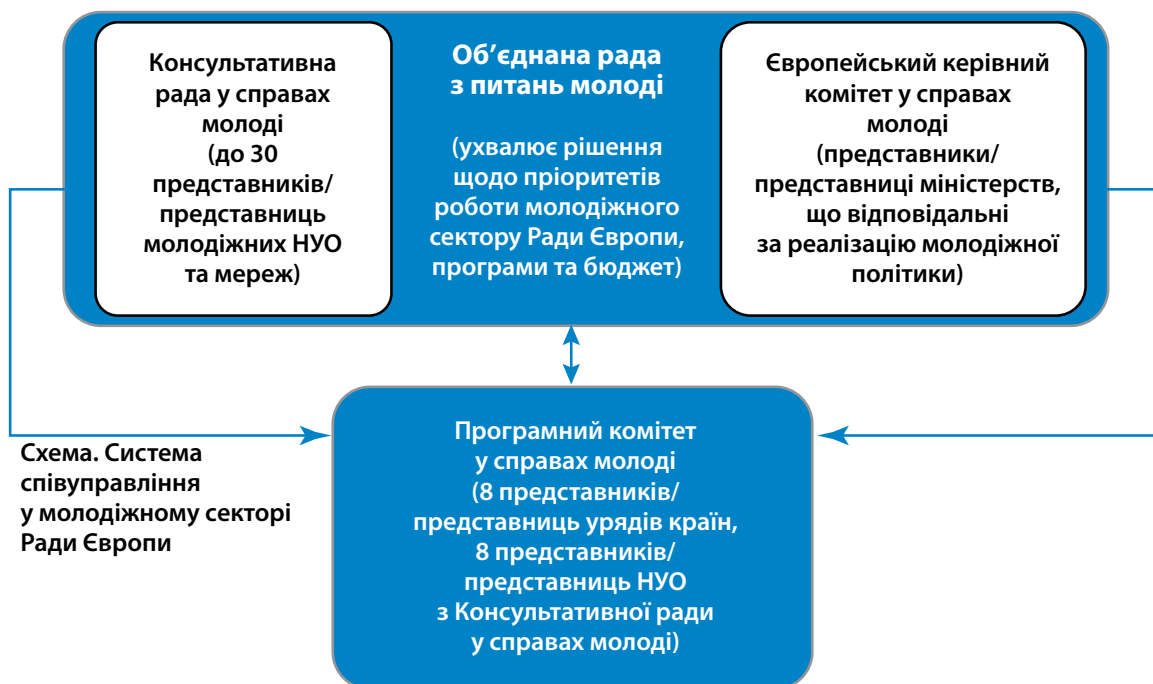
Україна набула членства в Раді Європи в листопаді 1995 року.

Рада Європи є унікальним джерелом обов'язкових для України європейських стандартів у сфері молоді. З 1972 року Рада Європи стала головною рушійною силою розвитку молодіжної політики та молодіжної роботи в Європі.¹

Департамент молоді є частиною Директорату демократичної участі у складі Генерального директорату з питань демократії Ради Європи та несе відповідальність за реалізацію молодіжної політики в Раді Європи.

Департамент розробляє керівні принципи, програми та правові документи для формування послідовної та ефективної молодіжної політики на місцевому, національному та європейському рівнях. Він покликаний узагальнювати та розповсюджувати знання та досвід, які стосуються життєвих ситуацій, прагнень та засобів вираження поглядів європейської молоді.

У будь-якій молодіжній політиці провідну роль відіграє участь молоді. Це знайшло відображення у двох важливих стандартах Ради Європи – Переглянутій хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті та Рекомендаціях Комітету міністрів про доступ молодих людей до прав.



Ця новаторська система співуправління Ради Європи є живим прикладом демократії участі. Це місце для спільних роздумів та прийняття рішень, що поєднує голоси молодих людей Європи та голос державних органів, відповідальних за молодіжні питання. Завдяки цьому діалогу, де кожна зі сторін має рівнозначне слово, можна обмінюватися ідеями та досвідом у дусі взаєморозуміння та поваги, надаючи легітимність Об'єднаній раді з питань молоді.²

¹ Сайт Молодіжного департаменту Ради Європи – <https://www.coe.int/en/web/youth/about-us>

² Система співуправління молодіжного сектору Ради Європи – <https://www.coe.int/en/web/youth/co-management>

Європейські молодіжні центри (ЄМЦ) – постійно діючі структури, які знаходяться в Страсбурзі (заснований у 1972 році) й Будапешті (заснований у 1995 році) та покликані впроваджувати молодіжну політику Ради Європи. Це міжнародні навчальні центри з можливістю перебування (90 місць у Страсбурзі та 112 в Будапешті), у яких відбувається більшість заходів молодіжного сектора. Центри сплановані для проведення тренінгів, семінарів і конференцій, а серед працівників/працівниць є консультанти/консультантки, котрі супроводжують навчальну діяльність. Більшість заходів, які відбуваються в ЄМЦ, фінансує Рада Європи.

Сайт Європейського молодіжного центру в Страсбургу доступний за посиланням:

<http://www.coe.int/eysc>

Сайт Європейського молодіжного центру в Будапешті доступний за посиланням:

<http://www.coe.int/eysc>

Європейський молодіжний фонд (ЄМФ) – фонд, який здійснює фінансову підтримку європейських молодіжних ініціатив і розпоряджається бюджетом приблизно в три мільйони євро на рік. ЄМФ підтримує заходи молодіжних недержавних організацій, мереж та ініціатив, передовсім міжнародні молодіжні зустрічі, а також кампанії, виставки, публікації, аудіовізуальні матеріали, інтернет-сторінки та пілотні ініціативи. ЄМФ також надає гранти на розвиток та управління міжнародним молодіжним організаціям і мережам. Починаючи з 1972 року, коли фонд був заснований, прямими бенефіціарами/бенефіціарками проєктів стало близько 300 тис. молодих людей віком від 15 до 30 років. Фонд також підтримує пілотні проєкти місцевих молодіжних організацій у країнах-членах. Наприклад, у 2021 році сума такої підтримки становить до 15000 євро.

Сайт фонду доступний за посиланням:

<http://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation>

Взаємодія між Радою Європи та Україною в сфері молодіжної політики триває з 90-х років ХХ століття на основі двосторонньої програми співробітництва. До кола її основних заходів входили міжнародний огляд молодіжної політики України, публікація українською мовою посібників «Компас», «Закладинки», тренінгів з освіти з прав людини, тренінгів-семінарів у сфері участі молоді та молодіжної політики у форматі 50-50.

Додаткова інформація про це співробітництво міститься на присвяченій [Україні сторінці молодіжного порталу Ради Європи](https://www.coe.int/en/web/youth/ukraine) – <https://www.coe.int/en/web/youth/ukraine>.

Проект «Молодь за демократію в Україні»

План дій Ради Європи щодо України на 2018-2022 роки є інструментом стратегічного планування, який ставить на меті доповнити, за допомогою співпраці, зусилля країни з подальшого узгодження законодавства, інституцій і практики з європейськими стандартами у сферах прав людини, верховенства права та демократії й таким чином підтримати країну у виконанні її зобов'язань як держави-члена Ради Європи. До Плану дій Ради Європи щодо України увійшли й молодіжні питання, результатом чого стали формулювання молодіжної політики України, якості і забезпечення молодіжної роботи, а також потужний наголос на громадській участі молоді та освіти з прав людини.

Проект «Молодь за демократію в Україні»³ є складовою цього Плану дій і ґрунтується на попередньому досвіді та плідному двосторонньому співробітництві між Радою Європи та Міністерством, відповідальним в Україні за молодіжну політику.

Проект «Молодь за демократію в Україні» ґрунтується на стандартах Ради Європи у сфері молоді, насамперед, на Рекомендаціях Комітету міністрів про:

- [доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec\(2015\)3](https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163) – <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>;
- [доступ молоді до прав, CM/Rec\(2016\)7](https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163) – <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>;
- [молодіжну роботу, CM/Rec\(2017\)4](https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93) <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>;
- участь молоді в місцевому та регіональному житті, Rec(2004)13

Структура проєкту містить три компоненти, які впроваджуються паралельно, а їхні заходи мають наскрізний характер:

- «Молоді люди – повноправні громадяни» (підтримка на місцевому рівні молодіжної політики, заснованої на правах, для участі молоді та громадянської активності на місцевому рівні);
- «Активізація молодіжних центрів та молодіжна робота»;
- «Діалог та соціальна згуртованість» (молодіжні програми та розширення можливостей для участі груп меншин у місцевому та регіональному житті).

Заходи фокусуються на місцевому та регіональному контекстах. Водночас їх результати повинні вплинути й на національний порядок денний молодіжної політики через зміцнення ролі місцевих та регіональних органів влади, перегляд підходів молодіжних центрів до молодіжної роботи, оновлення якості такої роботи та підготовку компетентних суб'єктів молодіжної політики та молодіжних працівників і працівниць.

Проект «Молодь за демократію в Україні» реалізується Департаментом молоді Ради Європи та Офісом Ради Європи в Україні. Стратегічне керівництво реалізацією проєкту здійснюється Керівним комітетом у складі представників Ради Європи та Міністерства молоді та спорту України. Керівний комітет забезпечує також узгодженість між програмою та розвитком молодіжної політики в Україні та Раді Європи.

- [Офіційна сторінка проєкту – https://www.coe.int/uk/web/kyiv/youth-for-democracy-in-ukraine](https://www.coe.int/uk/web/kyiv/youth-for-democracy-in-ukraine)
- [Сторінка проєкту у Фейсбуці – https://www.facebook.com/youth.for democracy.in.ukraine](https://www.facebook.com/youth.for democracy.in.ukraine)

Дане видання є одним з продуктів проєкту та буде корисним тим, хто працює з молоддю, самим молодим людям та тренерській спільноті.

³ Сайт проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» – <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/youth-for-democracy-in-ukraine>

Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів

Кілька молодіжних центрів Європи хотіли мати зв'язок із Радою Європи та її молодіжним сектором, тож у 2008 році як інструмент для встановлення стандартів було створено «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів». Центри зі Знаком якості мають повноваження від органів державної влади, готові брати участь у міжнародному співробітництві, а також поширюють і підтримують цінності Ради Європи. Наразі близько 20 центрів беруть активну участь у мережі, створеній у межах системи Знака якості. Знак якості також передбачає щорічне засідання платформи та щорічний навчальний курс; обидва вони мають на меті обмін знаннями та співробітництво між персоналом цих молодіжних центрів, а також надають можливість проживання в них.

Кожен молодіжний центр зі Знаком якості має власний контекст, можливості й обмеження, які визначають його пріоритети й те, як він адаптується до критеріїв Знака якості Ради Європи. Водночас спільною ознакою центрів зі Знаком якості є готовність досягати таких результатів:

- бути безпечним простором для молодих людей;
- бути освітніми установами;
- мультиплікувати (помножувати) молодіжну роботу;
- бути координаційними центрами мережевого співробітництва;
- підтримувати цінності, підходи та стандарти Ради Європи.

Серія публікацій «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів» – всеосяжний огляд стандартів якості для молодіжних центрів.

- Посібник «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. Добра практика в молодіжних центрах» містить конкретні приклади успішного досвіду, застосованого в молодіжних центрах зі Знаком якості, що ілюструє, як центр може ефективно дотримуватися стандартів якості.

Завантажити посібник можна за посиланням - <https://bit.ly/2WE2gRa>

- Посібник «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. Роль, цінність і вплив молодіжних центрів» містить детальну інформацію про функцію молодіжних центрів і їхній потенційний внесок у молодіжну роботу та політику.

Завантажити посібник можна за посиланням - <https://bit.ly/3haocx1>

- Посібник «Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. Управління якістю в молодіжних центрах» розповідає про спільний для молодіжних центрів зі Знаком якості підхід до якості, управління якістю та звітування. Також запропоновано інструменти, як-от навідні запитання, контрольні списки й сітки оцінювання.

Завантажити посібник можна за посиланням - <https://bit.ly/3nKsNbx>

Молодіжна робота

■ Молодіжна робота – це насамперед соціальна практика, робота з молодими людьми та суспільствами, у яких вони проживають, сприяння активній участі молодих людей та їх включенню в громади й процеси ухвалення рішень.

Молодіжна робота – широке поняття, що охоплює низку заходів соціального, культурного, освітнього, екологічного та/або політичного характеру, які здійснюються молодими людьми, з ними та для них у групах чи індивідуально.

Молодіжну роботу виконують оплачувані молодіжні працівники, працівниці та ті, хто не отримують оплати.

Вона ґрунтується на неформальних та інформальних навчальних процесах, що орієнтовані на молодих людей і добровільну участь.

У 2020 році відбулась Третя Європейська конвенція з молодіжної роботи за участю понад тисячу учасників та учасниць зі спільноти практичної молодіжної роботи з п'ятдесяти країн Європи.⁴ Ця Третя Конвенція стала початком так званого Боннського процесу (Bonn process). Фінальна декларація Конвенції спрямована на посилення політичної відданості на всіх рівнях для підтримки, розвитку та інновацій у забезпеченні молодіжної роботи у всій Європі.

У цій декларації підкреслено, що *спільнота практичної молодіжної роботи повинна бути повністю інклюзивною*, включаючи всі види молодіжної роботи, незалежно від методу або формату, на якому вона побудована, і всіх молодіжних працівників та працівниць, незалежно від того, оплачуються вони чи працюють без оплати, що мають тривалу кар'єру чи короткострокову або неповні робочі дні, які отримують освіту за формальними програмами або за допомогою неформального навчання, і у всіх п'ятдесяти країнах, представлених на події.

Молодіжна робота по всій Європі багато в чому **відображає різноманітність** – в її історичних коріннях, філософії, практиці, ресурсному забезпеченні та професіоналізмі.

Водночас різноманітність молодіжної роботи в Європі вже має суттєву спільну основу – у **прагненні підтримувати та захищати простори для голосів молодих людей і їхньої автономії та будувати мости для молодих людей**, щоб вони робили наступні кроки у своєму житті компетентно й впевнено.

Спираючись на висновки Третьої Європейської конвенції з молодіжної роботи, було запропоновано наступні пріоритетні напрямки для Боннського процесу:

■ Розробити та розширити пропозицію молодіжної роботи

Для посилення забезпечення молодіжної роботи в Європі європейська політика та формування місцевої політики відіграють важливу роль у підтримці подальшого розвитку якісної пропозиції місцевої молодіжної роботи. Потрібні збільшення інвестицій у її фінансування;

■ Розвиток якості

Розвиток якості в молодіжній роботі вимагає кращого охоплення та отримання інформації про існуючі структури та механізми підтримки. Потрібні чіткіші структури для співпраці та співтворчості на всіх рівнях та між ними, а також зміцнення та підключення існуючих мереж на всіх рівнях;

■ Спільний напрям

Щоб робота з молоддю рухалася в одному напрямку, потрібно забезпечити простори для вивчення, обміну та розбудови на прикладах передового досвіду в різних стилях практики. Необхідний скоординований підхід до навчання, обміну, підтримки та розвитку молодіжної роботи та доброї практики на місцевому, регіональному, національному та європейському рівнях;

⁴ Сайт Третьої Європейської конвенції з молодіжної роботи – <https://www.eywc2020.eu/en/convention/>

■ На стороні спільноти молодіжної роботи

Важливо донести цінність молодіжної роботи та ефективно взаємодіяти з різними секторами. Потрібні стратегічні та оперативні підходи до міжсекторального та горизонтального співробітництва у сфері молоді (та молодіжної роботи) на всіх рівнях;

■ Визнання

Потрібно більше інвестицій у стратегічні та скоординовані зусилля та ресурси, щоб зробити молодіжну роботу краще зрозумілою, видимою та надійною як самостійна робота. Розробка спільної мови, набору загальних термінів, які підтримують широко розповсюджене загальне визначення, що одночасно залишає достатньо місця для пристосування та зв'язку з місцевими контекстами та реаліями, допомагає створити спільний наратив;

■ Інновації та нові виклики

Щоб бути безпечною мережею для всіх молодих людей у часи невизначеності, потрібні більш стійкі структури молодіжної роботи, що базуються на доказових інноваційних принципах, що охоплюють довгострокове мислення, рефлексивність та стратегічну молодіжну роботу;

■ Політичні рамки

Молодіжна робота повинна бути невід'ємною частиною молодіжної політики, систематично включаючи потреби та заходи щодо молодіжної роботи в молодіжну політику як по вертикалі, так і по горизонталі;

■ Стратегічна основа для розвитку молодіжної роботи

Розбудова молодіжної роботи у всій Європі буде найкраще служити через більш узгоджене бачення європейських установ щодо молодіжної роботи в рамках їх відповідних молодіжних стратегій. Це вимагає спільного листа про зобов'язання або меморандуму про взаєморозуміння, що пов'яже Боннський процес із ширшими загальноєвропейськими ініціативами у галузі освіти та навчання та партнерствами в контексті мереж і співпраці.



Запитання для саморефлексії

1. Що для вас означає поняття «молодіжна робота»?
2. Кого зазвичай називають молодіжними працівниками/працівницями у вашій громаді?
3. Як на вашу думку, чи знають інші люди у вашій громаді, зокрема молоді люди, хто це – молодіжні працівники/працівниці та що вони роблять? Чому ви так вважаєте?
4. Де можна отримати відповідні компетентності, щоб бути молодіжним працівником/працівницею? Які це компетентності?

Компетенції, необхідні для роботи з молоддю⁵

Компетенція – це здатність робити щось успішно та ефективно. Цей термін часто плутають з терміном „навички”, хоча це не одне й те саме. Дві речі відрізняють компетенцію від навичок і роблять її чимось більшим. Якщо особа компетентна, вона може застосовувати те, що знає, до завдання чи проблеми й вона також може переносити цю здатність на інші ситуації. В літературі на рівні з терміном “компетенція” вживається термін “компетентність” у тому ж самому значенні.

У молодіжній роботі компетенцію розуміють як три взаємопов’язані елементи:

 <p>Знання: цей елемент стосується всіх тем і питань, які Ви знаєте або повинні знати, щоб ефективно працювати. Це когнітивний вимір компетенції, він зазвичай асоціюється з головою.</p>	 <p>Навички: цей елемент стосується того, що Ви здатні робити, або те, що Ви маєте бути в змозі зробити, щоб здійснювати Вашу молодіжну роботу. Це практичний вимір компетенції, або вимір навичок, він зазвичай асоціюється з руками.</p>	 <p>Ставлення й цінності: цей елемент стосується позицій і цінностей, які Ви маєте розділяти й підтримувати для того, щоб ефективно виконувати Вашу роботу. Цей аспект компетенції зазвичай асоціюється з серцем.</p>
---	--	---

У Додатку 1 цього курикулуму про [“Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи”](#) Ви можете знайти детальний перелік компетенцій, які необхідні для роботи з молоддю.

Детальніше про ці компетенції, їх зміст та значення можна дізнатися з самого посібнику “Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи”, а також зробити самооцінювання своїх компетенцій.

Частина з цих компетенцій, їх змістовне наповнення та розкриття, а також поради щодо їх розвитку розміщені далі.

Запитання для саморефлексії *(можна використати таблицю у Додатку 1 цього курикулуму):*

1. Спробуйте оцінити актуальність кожної компетенції для вашої роботи за шкалою від 1 до 5 (1 – зовсім не стосується; 5 – стосується значною мірою)
2. Наскільки ви опанували кожну з запропонованих компетентностей за шкалою від 1 до 5 (1 – зовсім некомпетентний/некомпетентна; 5 – дуже компетентний/компетентна)
3. Чи є ще щось, чому ви хочете навчитися? В яких компетенціях? Як би ви хотіли покращити цю компетенцію?
4. Зверніть увагу на компетентність 1.4. Ставитися до молодих людей як до рівних. Подумайте, які знання, навички, ставлення та цінності, буде виражати ця компетенція в рамках вашої роботи?

Додатково з теми:

- [Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи – https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf](https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf)

⁵ Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи – <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf>

- [Компетентності для культури демократії. Живемо разом, як рівноправні громадяни в культурно багатоманітному демократичному суспільстві](https://rm.coe.int/version-ukrainienne-240418/16807c886e) – <https://rm.coe.int/version-ukrainienne-240418/16807c886e>

■ Для тренерів та тренерок:

- Вправа “Віддам посаду в хороші руки”. [Навчальний посібник для тренерів Базового тренінгу навчальної програми “Молодіжний працівник”](https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/mdg/np.html) – <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/mdg/np.html>
- Використовуючи [Портфоліо](#) молодіжної роботи Ради Європи, можна на початку тренінгу запропонувати групі поговорити про свої уявлення щодо людини, яка працює з молодими людьми та її компетенції.
- Після цього можна обговорити перелік компетенцій з Портфоліо та/або провести самооцінювання рівня розвитку компетенцій в учасників та учасниць. Тут стануть у нагоді таблиця (Додаток 1) або питання, запропоновані для самооцінювання (див. нижче – Рефлексійна діяльність).
- Рефлексійна діяльність:

За допомогою місцевих команд, які працюють у молодіжних центрах або команд громад, ви можете провести невелику групову рефлексію. Попросіть кожного та кожна з команди розмістити різні компетенції у таблиці нижче:

	Ця компетентність – це сила	Ця компетентність – це слабкість
Наші колеги/колежанки, координатори/координаторки, знаходять це важливим		
Молоді люди у нашій громаді знаходять це важливим		
Це не має великого значення зараз		

Після того, як кожна людина окремо виконає це завдання, ви можете попросити всіх виконати це завдання разом. Для кожної компетентності попросіть групу поділитися:

1. Чому це сила/слабкість? Звідки вони це знають (отримані відгуки; слабкі результати роботи; особисті роздуми тощо)?
2. Для кого важливо мати цю компетенцію? Як покращиться робота (послуги, молодіжна робота, механізм участі молоді тощо), якщо ви володієте цією компетенцією?
3. Що ви можете зробити, щоб покращити/дізнатись про цю компетентність? За потреби тренер може додати пропозиції чи ідеї для місцевої групи або/та для її представників/представниць

1. Права людини та міжнародна система їх захисту

В цій сфері необхідні наступні компетенції:

- Розуміння природи та принципів прав людини;
- Знання каталогу прав людини;
- Розуміння ролі міжнародних інституцій у захисті та підтримці прав людини
- Усвідомлення значення проблематики прав людини для молоді

Ця сфера компетентностей про: широке розуміння міжнародного підходу до визначення прав людини, ролі ООН та Ради Європи в їх забезпеченні та захисті, розуміння зв'язку прав людини з участю молоді

Важливо для **експертів та експерток**, бо:

- Розуміння фундаментальних прав людини допоможе у спілкуванні з молоддю на рівних, із повагою до людської гідності кожного та кожної
- Сформує бачення власної ролі у запровадженні демократичних цінностей
- Стане базою для роботи з опанування інших компетентностей (наприклад, щодо адвокації)

Важливо для **молодих людей**, бо:

- Розуміння фундаментальних прав людини створить підстави для вимагання дотримання своїх прав людини
- Сформує бачення власної ролі у запровадженні демократичних цінностей
- Надасть усвідомлення ролі міжнародних інституцій та можливих очікувань від них
- Розкриє значення прав людини, як інструменту досягнення справедливості та забезпечення своїх інтересів

1.1. Цінності прав людини⁶

В основі концепції прав людини лежать дві основні цінності. Перша – це **людська гідність**, а друга – **рівність**. Права людини можна розуміти як щось, що визначає базові норми, необхідні для того, щоб жити з почуттям гідності, та їх універсальність впливає з того, що принаймні в цьому всі люди рівні. Ми не повинні і не можемо тут когось виокремлювати.

По суті, щоб прийняти концепцію прав людини, достатньо лише визнання цих двох переконань або цінностей, і навряд чи хто-небудь стане з цим сперечатися. Ось чому ідея прав людини отримує підтримку з боку всіх світових культур, всіх цивілізованих урядів, всіх основних релігій. Майже повсюдно визнано, що влада держави не може бути безмежною або довільною, вона повинна бути обмежена необхідністю забезпечити хоча б мінімальні умови всім, хто перебуває під її юрисдикцією, щоб вони могли жити з почуттям людської гідності.

З цих двох основних цінностей можна вивести багато інших, і з їх допомогою точніше визначити, як на практиці повинні співіснувати люди та суспільства. Наприклад:

Свобода: оскільки людська воля становить важливу частину людської гідності; примушування робити щось всупереч нашому бажанню принижує людську особистість.

Повага до інших: оскільки відсутність поваги до інших не дозволяє оцінити їх індивідуальність і їх людську гідність.

Недискримінація: оскільки рівність людей з точки зору людської гідності означає, що ми не можемо судити про людей на підставі фізичних (або інших) ознак, що не мають відношення до людської гідності.

⁶ Компас: Посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Глава 4 – <https://www.coe.int/uk/web/compass/what-are-human-rights->

Толерантність: оскільки нетерпимість вказує на відсутність поваги до відмінностей, а рівність не означає тотожності або однаковості.

Справедливість: оскільки люди, рівні у своїй приналежності до людського роду, заслуговують справедливого ставлення.

Відповідальність: оскільки повага прав інших осіб вимагає відповідальності за свої дії і надає зусилля для реалізації прав всіх і кожного.

Запитання для саморефлексії

1. Чим для вас є права людини? Як би ви їх визначили чи пояснили?
2. Які з перелічених базових цінностей важливі для вас особисто? Чому?
3. Хто, на вашу думку, відповідальний за дотримання прав людини? Чому?

1.2. Характеристики прав людини⁷

Права людини невід'ємні

Це означає, що ви не можете їх втратити, оскільки вони мають відношення до самого факту людського існування. За певних обставин дію деяких з них, хоча і не всіх, може бути призупинено або обмежено. Наприклад, якщо хтось визнаний винним у скоєнні злочину, його або її можуть позбавити волі; або під час громадських заворушень уряд може ввести комендантську годину, що обмежує свободу пересування.

Права людини неподільні, взаємозалежні і взаємопов'язані

Це означає, що різні права людини по суті пов'язані між собою і не можуть розглядатися окремо. Здійснення одного права залежить від здійснення багатьох інших прав, і немає жодного права, яке було б важливіше за інші.

Права людини універсальні

Означає, що вони так само стосуються всіх людей в усьому світі, причому без обмежень за часом. Кожен має право користуватися правами людини без якої б то не було різниці, як-то щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища.

Слід зазначити, що універсальність прав людини жодним чином не загрожує багатому різноманіттю індивідуальностей чи культурних відмінностей. Різноманіття може існувати і в суспільстві, де всі рівні і в рівній мірі заслуговують поваги. Права людини служать мінімальним стандартом, який стосується всіх людей; кожна держава і суспільство може визначати і застосовувати вищі або детальніші стандарти. Наприклад, у сфері економічних, соціальних і культурних прав ми зобов'язані відважитися на кроки для досягнення прогресу повної реалізації цих прав, але не існує закріпленого стандарту щодо підвищення податків задля сприяння цьому. Кожна країна або суспільство самостійно визначає таку політику, враховуючи власні обставини.

Запитання для саморефлексії

1. Спробуйте знайти залежність між окремими правами, наприклад, приватності та свободи від катувань; права на освіту та права на справедливий суд; свободи вираження поглядів та права на охорону здоров'я.
2. Чому в різних країнах різна оплата за освіту й різний рівень безплатної освіти?
3. Чи буде мати юридичні наслідки розписка від людини, що вона згодна перебувати певний час у рабстві?

⁷ Там само

1.3. Міжнародна система захисту прав людини⁸

Ідея захисту прав людини від зловживань урядової влади через закон стала набувати ширшого схвалення в ХХ столітті, особливо після створення Ліги Націй і Міжнародної організації праці та їх роботи в сфері прав меншин, праці й інших питань. Важливість систематизації цих прав в письмовій формі вже була визнана країнами і, як підсумок, описані вище документи стали ранніми попередниками багатьох сучасних угод з прав людини. Однак, саме події Другої світової війни дійсно вивели права людини на міжнародний рівень. Жахливі звірства, скоєні під час цієї війни, зокрема голокост і масові воєнні злочини, спричинили виникнення наступного органу міжнародного права, і насамперед, створення прав людини такими, які нам відомі зараз.

Статут Організації Об'єднаних Націй, підписаний 26 червня 1945 р., відобразив це положення. Статут заявляє, що основним завданням ООН є «позбавити прийдешні покоління від лиха війни» і «знов утвердити віру в основні права людини, гідність і цінність людської особистості, рівноправність чоловіків і жінок».

Загальна декларація прав людини⁹ була розроблена Комісією з прав людини ООН і прийнята Генеральною Асамблеєю 10 грудня 1948 року. Загальна декларація прав людини, без сумніву, є новаторською і продовжує слугувати як найважливіший глобальний інструмент з прав людини.

Загальна декларація прав людини складається з преамбули та тридцяти статей, в яких викладено права людини та основні свободи, на які всі чоловіки і жінки всього світу мають право без будь-якої дискримінації. Вона гарантує як громадянські та політичні, так і соціальні, економічні та культурні права:

- Право на рівність
- Свобода від дискримінації
- Право на життя, свободу, особисту безпеку
- Свобода від рабства
- Свобода від катувань та від поводження, що принижує людську гідність
- Право на визнання правосуб'єктності особистості перед законом
- Право на рівність перед законом
- Право на засоби судового захисту з боку компетентного трибуналу
- Свобода від довільного арешту і вигнання
- Право на справедливі громадські слухання
- Право людини вважатися невинною, поки її вина не доведена
- Свобода від втручання в особисте життя, сім'ю, домашні справи та листування
- Право на свободу пересування в межах країни та поза нею
- Право на отримання притулку в інших країнах для захисту від переслідування
- Право на громадянство і свобода змінювати його
- Право на шлюб і сім'ю
- Право на володіння майном
- Свобода переконань та релігії
- Свобода думки та інформації
- Право на мирні збори та об'єднання
- Право на участь в урядових та у вільних виборах

⁸ Там само

⁹ Загальна декларація прав людини (повний текст) – <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version->

- Право на соціальне забезпечення
- Право обирати бажану роботу та вступати до профспілок
- Право на відпочинок
- Право на відповідний рівень життя
- Право на освіту
- Право на участь у культурному житті спільноти
- Право на громадський порядок, чітко сформульоване Загальною декларацією прав людини

Україна разом з Радянським Союзом під час голосування за прийняття Загальної декларації прав людини утрималася. Але пізніше стала стороною [Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права та Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права](#), а також низки Конвенцій ООН, визнаючи таким чином пріоритет прав людини та можливість ООН втручатися у разі порушення прав людини, а також вносячи положення цих документів в національне законодавство. Інформацію про ратифікацію Україною окремих документів ООН можна подивитися на [сайті](#)¹⁰ організації

Запитання для саморефлексії

1. Чи всі права людини з Загальної декларації вам знайомі? Чи є щось нове? Що саме?
2. Які особистості в історії вашої країни (політичні, літературні і релігійні) відстоювали ідеали прав людини або боролися за них?
3. Наскільки ефективно ООН виконує свою функцію з захисту прав людини сьогодні? Поясніть свою думку. Якими є основні сучасні виклики?
4. Чому, на вашу думку, немає окремої конвенції щодо захисту прав молодих людей?

1.4. Європейська система захисту прав людини¹¹

З 1950 року [Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод](#) (ЄКПЛ) є найважливішим документом у міжнародній системі захисту прав людини. Із першого дня появи Конвенція слугує дороговказом для визначення ідеалів і цінностей демократичних суспільств і фундаментом для розвитку правових держав.

З часу набрання чинності Конвенцією було прийнято шістнадцять Протоколів, які стали її невід'ємною частиною. Протоколи розширили діапазон гарантованих прав і свобод людини та вдосконалили механізм їх захисту.

Конвенція стала фундаментом для створення цілого комплексу міжнародно-правового регулювання в галузі прав і свобод людини, захисту її законних інтересів і потреб, дотримання верховенства права і демократії.

На сьогодні Радою Європи розроблено та ухвалено понад 200 конвенцій та угод, які спрямовані на захист і реалізацію фундаментальних цінностей – прав людини, демократії і верховенства права.

Всі 47 держав-членів Ради Європи підписали Конвенцію. Сьогодні Конвенція захищає права близька 830 мільйонів людей у Європі, зокрема в Україні. Основна відповідальність за дотримання прав, викладених у Конвенції, покладається на уряди, парламенти і суди в кожній країні.

Для контролю за дотриманням прав і свобод людини та громадянина був створений [Європейський суд з прав людини](#) (ЄСПЛ). Суд діє як подушка безпеки. Конвенція гарантує кожній людині конкретні

¹⁰ Сайт інформування про ратифікацію окремих документів Організації Об'єднаних Націй Україною (англ.) – <https://treaties.un.org/Pages/TreatyParticipantSearch.aspx?clang=en>

¹¹ Сайт Офісу Ради Європи в Україні, стаття "70 років Європейській конвенції з прав людини" <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/70-years-of-the-european-convention-on-human-rights>

права, а її положення розглядаються ЄСПЛ як норми прямої дії. Окремі особи можуть подати скаргу про порушення прав людини на будь-яку з 47 держав-членів до Суду в Страсбурзі після того, як вони використали всі можливості оскарження на національному рівні.

Якщо Європейський суд встановлює, що права людини заявника/заявниці були порушені, то відповідна держава повинна забезпечити правосуддя для даної особи. Держава може також вжити заходів для забезпечення того, щоб подібні випадки не повторювалися. Дії, що вживаються національними владами у відповідь на рішення Суду, знаходяться під наглядом Комітету Міністрів Ради Європи.

Водночас, права людини, що містяться в Європейській конвенції, захищаються в країнах найрізноманітнішими способами. Принципи Конвенції та судова практика Європейського суду враховуються в постановках, що виносяться національними судами, в законодавстві, ухваленому парламентами, а також у рішеннях національних органів влади. Отже, рішення Європейського суду є лише одним із шляхів захисту прав людини у Європі.

Отже, із прийняттям Радою Європи Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод на європейському континенті розпочався процес створення якісно нової європейської системи захисту прав і свобод людини. Конвенція стала важливою складовою розвитку національних правових систем країн Європи, надзвичайно впливовим чинником залучення у ці системи фундаментальних цінностей і норм щодо захисту прав людини, верховенства права і демократії.

17 липня 1997 року Верховна Рада України ратифікувала ЄКПЛ, яка набрала чинності для України 11 вересня того самого року. Для підтримки України у виконанні своїх зобов'язань як держави-члена Ради Європи з 2005 року реалізуються Плани дій – стратегічні програмні документи із визначеним періодом часу дії. Наразі виконується План дій Ради Європи для України на 2018-2022 роки. У рамках Плану імплементується низка проєктів щодо сприяння дотриманню в Україні прав людини, демократії і верховенства права.

Запитання для саморефлексії

1. Чи знайоме вам хоча б одне рішення ЄСПЛ проти України? Якщо так, то про що воно? Чому саме його запам'ятали?
2. Які права людини не захищає ЄКПЛ?
3. Як ви вважаєте, чому виникла необхідність у прийнятті міжнародних угод, замість розробки окремими країнами власних стандартів?
4. Чи ви знаєте, що робити, якщо порушені ваші права людини?

1.5. Права людини та молоді люди

Рада Європи проводить роботу у сфері молоді на підтримку молодіжної політики, що заохочує права людини, соціальну інклюзію, міжкультурний діалог, гендерну рівність та активну участь молоді.¹²

У [Рекомендації CM/Rec\(2016\)7](#) Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав наголошується на основоположній ролі молоді, а також на роботі,

яку здійснюють молодіжні організації для розвитку наших суспільств, та підкреслюючи, що доступ молодих людей до прав є передумовою їхнього особистого розвитку й доступу до самостійного життя.

¹² Рекомендація CM/Rec(2016)7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав – <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

З метою сприяння та полегшення доступу молодих людей до прав уряди держав-членів мають реалізувати запропоновані у Рекомендації ініціативи та заходи:

- Стосовно доступу до освіти
- Стосовно автономії та соціальної інклюзії молодих людей
- Стосовно мобільності молоді
- Стосовно громадянської активності, демократії та участі
- Стосовно спільного життя в багатокультурних суспільствах
- Стосовно доступу до інформації та захисту
- Стосовно доступу до послуг з охорони здоров'я

У [Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи CM/REC\(2015\)3](#) про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав запропоновано заходи в різних сферах освіти та соціальної політики, що стосуються молоді. Крім того, текст супроводжується рекомендаціями щодо реалізації для державних органів влади, зокрема місцевих і регіональних провайдерів молодіжної соціальної політики та діяльності для молоді, які мають допомогти створити дійсно корисний інструмент для соціального включення всіх молодих людей.

В основі цієї Рекомендації лежить досвід проєкту «Enter!»¹³, що реалізується [Департаментом молоді Ради Європи](#). Проєкт було створено у відповідь на зростаюче занепокоєння й увагу до соціальної згуртованості та інтеграції молодих людей Європейського керівного комітету з питань молоді та Консультативної ради з питань молоді, урядових і неурядових партнерів сектора Ради Європи з питань молоді. У цій рекомендації Комітет міністрів визнає, що молоді люди з неблагополучних районів, а особливо ті, що живуть у бідності, є більш вразливими до всіх видів ризиків, як-от погане фізичне та психічне здоров'я, уживання психоактивних речовин, самоушкодження, насильство, дискримінація та соціальне відчуження.

Запитання для саморефлексії

1. Які бар'єри у вашій громаді перешкоджають доступу молодих людей до прав?
2. Які є можливості в молодих людей для участі в суспільному житті вашої громади, особливо в ухваленні тих рішень, що безпосередньо стосуються молодих людей?
3. Чи є у громаді механізми фінансової або інституційної підтримки ініціатив молоді та молодіжних організацій?

■ Додатково з теми:

- [“Компас: посібник з освіти з прав людини за участі молоді”](#)
- Відео. Лекція Марека Новицького “Що таке права людини?” (в перекладі з польської на російську)
- Відео. Історія прав людини. Освітній ролик
- [Відео матеріали проєкту ХУМРА](#) – навчальні роліки
- [Рекомендація CM/Rec\(2016\)7 Комітету міністрів Ради Європи](#) державам-членам про доступ молодих людей до прав
- [Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи CM/REC\(2015\)3](#) про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав

¹³ Сайт проєкту “Enter!” – <https://www.coe.int/en/web/enter/home?desktop=true>

■ Для тренерів та тренерок:

- Для розмови про права людини доречно використати вправи з [“Компас: посібник з освіти з прав людини за участі молоді”](#) або інших [посібників Ради Європи](#).
- Методика по роботі з відео на тему прав людини описана в [матеріалах проєкту ХУМРА](#).
- Для дослідження теми доступу молодих людей до соціальних прав Радою Європи видано гру [“Країна гідності”](#). Під час гри учасники та учасниці працюють у парламенті вигаданої країни та ухвалюють рішення про соціальну політику щодо соціальних прав у рамках плану розвитку на найближчі п'ять років.
- Знайомство з [Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики](#).
 - Познайомте команду з Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики, що був ухвалений Європейським керівним комітетом у справах молоді (стор.5-7)
 - Запросіть команди самостійно оцінити місцеву молодіжну політику щодо відповідності стандартам Ради Європи у напрямі діяльності – інклюзія (стор.11) або/та доступ молодих людей до прав (стор.12) та обговоріть разом:
 - Позитивні тенденції, що дозволяють досягти подальшого прогресу
 - Сфери для поліпшення та можливі подальші заходи
 - Для проведення оцінки можна використати як місцеві документи, що визначають політику у сфері молоді, так і внутрішні документи організації чи молодіжного центру.
- Ми пропонуємо, щоб для конкретних питань на місцевому рівні ви могли провести окремі семінари або навчальні заходи для ознайомлення учасників та учасниць з проблемами прав людини та за допомогою такого підходу шукати рішення:
 1. Будь ласка, перегляньте розділ 5 посібника «Компас» про різні теми прав людини та прочитайте про теми, що стосуються вашої роботи та вашої громади. Це огляд доступних тем:

Діти	Освіта	Мир та насильство
Громадянство та участь	Навколишнє середовище	Бідність
Культура та спорт	Гендер	Релігія та віра
Демократія	Глобалізація	Пам'ять
Інвалідність і стигматизація у зв'язку з інвалідністю	Здоров'я	Війна і тероризм
Дискримінація та нетолерантність	Засоби масової інформації	Праця
	Міграція	

2. Після цього ви можете запропонувати вправу з посібника «Компас» як частину майстерні чи тренінгу, де ви досліджуєте конкретну проблему. Витратьте час на вправу і максимально зв'яжіть її з місцевими реаліями. Після завершення вправи та обговорення учасниками та учасницями своїх ідей щодо того, що можна зробити в такій ситуації, використовуйте цей простір, щоб запросити до пошуку рішень та ідей щодо вирішення проблем на місцевому рівні.

2. Молодіжна участь та адвокація

- Шляхи комунікації з представниками/представницями державних структур + розуміння різноманіття каналів комунікації з молодими людьми;
- Знання про адвокацію;
- Адвокація та процеси створення політик (як різні політики пов'язані з нашим життям і яким чином ми можемо на них впливати);
- Знання процедур впливу на уряд та органи місцевого самоврядування;
- Знання про молодіжну політику на локальному рівні;
- Знання про молодіжну участь;
- Ідентифікація своєї ролі та взяття на себе відповідальності за роль, яку людина молода людина готова відігравати в громаді та суспільстві;
- Розуміння власних досягнень, навичок, результатів свого навчання та розвитку;
- Здібність поширювати інформацію про участь молоді у власній організації чи установі;
- Знання про різні існуючі інструменти та механізми участі;
- Прийняття участі молоді та завзяття промовати участь молоді;
- Знання про участь та інші відносини в громаді.

Ця сфера компетентностей про: розуміння молодіжної політики на локальному рівні, хто така влада і що вона робить, як можна впливати на ОМС та центральну владу зокрема інструментами адвокації, адвокація як механізм досягнення змін в громаді та засіб молодіжної участі, участь та її цінність, принципи, підхід ПЗПМП (право, засоби, простір, можливості, підтримка), переваги та перешкоди, навичку розповідати про це іншим

Важливо для **експертів та експерток**, бо:

- Промовати молодіжну участь в прийнятті рішень складно без розуміння, що це так є
- Для участі потрібно розуміти, хто і як приймає рішення в громаді/країні, щоб мати можливість долучитися
- Важко робити зміни, якщо не знаєш інструментів впливу, що політики (policies) допомагають робити зміни і що погана транспортна політика може впливати на рівень твоєї освіти чи якісного дозвілля
- Участь – це про взаємодію, ефективна комунікація допоможе взаємодіяти + молодь, дорослі можуть користуватися різними інструментами для комунікації
- Поширення інформації = визнання = заохочення до нової участі
- Розуміння того, хто ще бере участь допоможе побудувати команду, зрозуміти стейкхолдерів, залучити незалучених
- Більше прийняття участі в громаді – більше підтримки, здатних до діалогу з молоддю
- Допоможе створювати ПМПЗП

Важливо для **молодих людей**, бо:

- Для молодіжної участі потрібно розуміти, що участь – це про прийняття рішень
- Для участі потрібно розуміти, хто і як приймає рішення в громаді/країні, щоб мати можливість долучитися
- Важко робити зміни, якщо не знаєш інструментів впливу, що політики (policies) допомагають робити зміни і що погана транспортна політика може впливати на рівень твоєї освіти чи якісного дозвілля
- Участь – це про взаємодію, ефективна комунікація допоможе взаємодіяти
- Розуміння своєї ролі сприятиме участі, можна знайти свою форму участі
- Усвідомлення досвіду буде заохочувати до нової участі
- Поширення інформації = визнання = заохочення до нової участі
- Розуміння того, хто ще бере участь, допоможе побудувати команду, зрозуміти стейкхолдерів = дружнє плече = підтримка

2.1. Молодіжна участь¹⁴

Участь у демократичному житті будь-якого суспільства – щось більше, ніж просто голосування, балотування на виборах, хоча це все теж є важливими складовими. Участь та активне громадянство означають мати право, засоби, простір, можливості і, якщо необхідно, підтримку в участі та впливі на прийняття рішень, а також означають участь в різних заходах та процесах з метою побудови кращого суспільства.¹⁵

Існують різні підходи до розуміння поняття участі молоді та різні ідеї з приводу того, як підтримати залучення молоді до громадської діяльності. Важливо визначити принципи, згідно з якими участь молоді у житті громади має шанс бути значимою та ефективною.

Модель, запропонована Марком Янсом та Куртом Де Бекером

- *Основою для участі повинна складати проблематика*

Під «проблематикою» тут розуміється така тема/напрямок/завдання, яка безпосередньо пов'язана з повсякденним життям молодих людей та становить для них певний інтерес;

- *Участь повинна ґрунтуватися на можливостях*

Участь у громадському житті вимагає від молоді певних знань, вмінь і навичок. Зі свого боку проєкти та ініціативи, які ми впроваджуємо з молодими людьми, повинні відповідати їхнім можливостям та гарантувати отримання відповідних вмінь і навичок, які на даний момент у них відсутні.

- *Участь має базуватися на зв'язку*

Це означає, що молоді люди хочуть бути впевненими в тому, що їх не залишать без підтримки та вони можуть покластись на групу або установу (щонайменше розраховувати на якесь місце, куди вони можуть звернутися за підтримкою).

Крім трьох вищезгаданих принципів, **практичний досвід людей, що працюють у сфері залучення молоді**, показує, що задля досягнення ефективної участі молоді **слід зважати на наступне:**

- *Доступність для молодих людей, незалежно від їх національності, релігії, досвіду тощо*
- *Добровільність*
- *Пов'язаність з реальними потребами молодих людей*
- *Висока оцінка – кожна людина повинна знати та усвідомлювати, що його/її внесок є важливим (навіть якщо цей внесок є мінімальним)*
- *Вигода для самих учасників та учасниць – ефективна участь приносить вигоду молодим людям, дорослим, організаціям та спільнотам, оскільки так досягаються позитивні зміни в різних сферах: в особистісному розвитку, рівнях ефективності, в суспільстві тощо*
- *Різноманітність з точки зору самих форм участі, щоб молоді люди могли вибрати те, що їм здається більш доречним та цікавим*
- *Підтримка необхідними ресурсами – це час, людські ресурси, фінанси, ноу-хау, транспорт тощо*
- *Партнерство між дорослими та молодими людьми*
- *Прозорість – всі сторони, залучені до процесу, мають знати про цілі участі та її межі. Необхідно також чітко розуміти, який вплив мають молоді люди, що можна змінити, а що ні*



¹⁴ Скажи своє слово. Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті – С. 20-22 – <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

¹⁵ Скажи своє слово. Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті – <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

- *Принцип політики, а не лише техніки*
- *Задоволення.* Приємно не обов'язково означає весело, але це те, що приносить задоволення або радість від виконання.

Запитання для саморефлексії

1. Які з вищезазначених принципів участі молоді наразі присутні у роботі вашої організації та/чи у громаді?
2. Які принципи необхідно запровадити та хто має за це відповідати?
3. Який внесок ви можете зробити для запровадження нових принципів?

Для тренерів та тренерок

- Запросіть індивідуально оцінити кожен з перелічених вище принципів за шкалою від 0 до 10, де 0 – цей принцип не присутній у нашій роботі, 10 – цей принцип реалізується на 100% у вашій роботі. Можна зупинитись на перших трьох, за умови наявного часу – можна оцінити всі вищезазначені.
- Запропонуйте у парах або малих групах обговорити результати індивідуальної роботи та позначити ті принципи, які найменш реалізовані. Для кожного з цих принципів запросіть обговорити можливі шляхи для посилення його реалізації у роботі організації та/чи громади.
- Проведіть загальне обговорення щодо досвіду індивідуальної та групової роботи.

Запитання для обговорення:

- Які з цих принципів було легше оцінити? Чому?
- Для яких принципів було найважче обрати шлях, кроки для втілення у вашій роботі? Чому?
- Яка допомога і від кого вам потрібно для втілення цих принципів у вашій роботі?
- Які б ще принципи участі ви додали та чому?
- Що, можливо, ви тепер будете робити по-іншому?

Участь чи не участь?

Недостатньо просто сказати, що молоді люди беруть чи не беруть участь. Існують різні рівні залучення молоді до громадського життя. Все залежить від місцевої ситуації, ресурсів, потреб та досвіду.

Харт зазначає, що дії можуть бути визнані як участь за умови, що діти:

- 1) розуміють мету заходу/проєкту;
- 2) знають, хто й чому приймав рішення щодо їхньої участі;
- 3) виконують значущу, а не „декоративну“ роль;
- 4) беруть добровільну участь у заході/проєкті після того, як проєкт/захід для них став зрозумілим.

Роджер Харт пропонує модель «Сходинок дитячої участі», яка ілюструє різні рівні участі дітей та молодих людей у проєктах, організаціях або спільнотах:

Участь:

Сходинка 8. Спільне ухвалення рішень

Сходинка 7. Молоді люди ініціювали та очолили процес

Сходинка 6. Ініційовані дорослими рішення спільно прийняті

Сходинка 5. Молодих людей проконсультували та проінформували

Сходинка 4. Молодим людям поставили завдання і повідомили

Неучасть:

Сходінка 3. Молоді люди формально беруть участь

Сходінка 2. Молоді люди в ролі декорації

Сходінка 1. Молодими людьми маніпулюють

Додатково з теми:

- [Інтерактивна драбина участі Харта](#)¹⁶
- Посібник «Скажи своє слово» – <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>
- Інструмент самостійної оцінки молодіжної політики – <https://rm.coe.int/self-assessment-tool-for-youth-policy-ukrainian/168098b16a>

Для тренерів та тренерок:

- Вправа «Сходінки участі» стор. 104 посібника «Скажи своє слово» – <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>
- Знайомство з Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики
 - Познайомте команду з [Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики](#), що був ухвалений Європейським керівним комітетом у справах молоді (стор.5-7)
 - Запросіть команди самостійно оцінити місцеву молодіжну політику щодо відповідності стандартам Ради Європи у напрямі діяльності – участь (стор. 8-9) та обговорити разом:
 - Позитивні тенденції, що дозволяють досягти подальшого прогресу
 - Сфери для поліпшення та можливі подальші заходи
 - Для проведення оцінки можна використати як місцеві документи, що визначають політику у сфері молоді, так і внутрішні документи організації чи молодіжного центру.

Участь на рівні громади

Один із найважливіших способів участі молодих людей у житті спільноти й політичній діяльності – долучення саме на місцевому рівні: тут молодь більше обізнана з конкретними питаннями, нагальними для неї самої та її кола, тут у неї більше можливостей для здійснення безпосереднього впливу. Демократія – це не тільки національне і міжнародне питання: потрібно почати з власних околиць!¹⁷

Для того, щоб брати участь у впливі на прийняття рішень потрібно розібратися з тим, хто ж ці рішення в громаді формує. Ми говоримо про представників/представниць законодавчої (голова ОТГ, депутат/депутатка міської / селищної ради) та виконавчої (виконавчі комітети, різні управління) гілок влади.¹⁸

Що ж вони роблять?

- **Управління / відділ молоді:** розробляє всі заходи для молоді, робить підрахунки для програм, які потім будуть розглядати депутати, складає плани та бюджет у сфері молоді, слідкує за якістю виконання рішень голови та ради.
- **Міський / селищний голова** підписує всі важливі документи: договори, тендери, розпорядження про заходи, платіжки про витрату коштів, затверджує все, за що проголосували депутати, наймає на роботу працівників/працівниць відділів та комунальних установ, встановлює правила роботи та вимоги для всіх працівників/працівниць, веде переговори від імені громади, призначає старост.

¹⁶ Джерело ілюстрації – <https://www.thinglink.com/scene/1166451221507080193>

¹⁷ Компас

¹⁸ Тут і нижче про функції законодавчої та виконавчої гілок влади адаптація ЗУ "Про місцеве самоврядування в Україні" Олени Глазкової – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

- **Міська / селищна рада (депутати)** – приймають рішення під час сесій, шляхом голосування. Затверджують бюджет, стратегії села / міста, програми (наприклад, про молодь вашої громади), затверджують створення закладів, призначення директорів/директорок, голосують за земельні питання тощо.
- **Депутатські комісії** існують за різними напрямками та напрацьовують документи, пропозиції, за які голосуватиме весь депутатський корпус.
- **Старости** найближчі представники влади до громади. Мають виключне право виступати на сесіях, писати запити та пропозиції. Можуть допомогти просувати питання участі молоді на локальному рівні.

Якщо Ви хочете створити комунальний молодіжний центр в громаді, то депутати прийматимуть рішення про це, будуть затверджувати положення про МЦ, затверджувати бюджет центру та чисельність працівників.

Для більшої впевненості в своїх діях радимо ознайомитися з [Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»](#).

Запитання для саморефлексії

1. Як у вашій громаді визначають поняття «молодь»? Кого відносять до молоді?
2. Хто в вашій громаді займається питаннями молоді?
3. Ким є молоді люди, з якими ви працюєте?
4. Як поняття «участь молоді» трактується у вашій громаді / організації/закладі?
5. Як ви це розумієте?
6. Чого хоче досягнути ваша організація у сфері участі молоді?
7. Які компетентності особливо необхідні для підтримки ефективної участі молоді? Чому?
8. Уявіть, що ваш проєкт / ініціатива вже втілені. Як Ви дізнаєтеся, що участь молоді була ефективною?

2.2. Адвокація¹⁹

Адвокація (громадянське лобювання, громадянське заступництво, громадянське представництво, представлення інтересів та захист прав громадян, адвокація) – це метод та процес впливу на людей, які приймають рішення, та на громадську думку щодо проблемних питань. Він спрямований на мобілізацію громадських дій для вирішення суспільної проблеми.

Адвокація має спільні риси з лобізмом, адже він теж передбачає вплив на законодавчі процеси в інтересах певної соціальної групи. Однак у випадку адвокації мова йде про захист інтересів уразливих категорій населення, тоді як лобістська діяльність може мати на меті, наприклад, збільшення прибутків корпорацій, надання або розширення привілеїв певним особам. Окрім того, на відміну від лобізму, адвокація завжди робиться відкрито і прозоро.

Основні інструменти адвокації

Юридичні методи: Звернення громадян, інформаційні запити, депутатські запити, судові позови, петиції, листи до різних установ, громадська експертиза, доручення виборців. **Громадська дипломатія:** особисті зустрічі з посадовцями (мішенями), проведення переговорів, консультації, участь у засіданнях, які проводять органи влади (депутатські комісії тощо), круглі столи, громадські ради, експертні ради, залучення відомих людей. **Акції:** Мітинги, форуми, пікетування, збір підписів, опитування, розповсюдження друкованих матеріалів, страйки, марші, бойкоти, блокування, флешмоби, перформанси, концерти, тематичні виставки, наметові табори, голодування.

¹⁹ Тут і нижче про адвокацію та інструменти посібник "Громадська участь: підготовка аналітики, адвокація та втілення змін" – <https://rm.coe.int/090000168097ed36>

Методи, передбачені Законом про місцеве самоврядування: громадські обговорення, громадські слухання, збори громадян за місцем проживання, місцева ініціатива, органи самоорганізації населення.

Робота зі ЗМІ: Пресконференції, брифінги, розсилання пресанонсів та пресрелізів, поширення інформації в соцмережах, відкриті листи в засоби масової інформації, інтерв'ю, аналітичні матеріали.

Онлайн інструменти

Питання для саморефлексії:

1. Яким чином пов'язані адвокація та участь?
2. Яку суспільну проблему ви б хотіли вирішити в своїй громаді?
3. Цікавий факт про адвокацію: "28% користувачів мереж Facebook і Twitter публікують статті на політичні або соціальні теми, щоб люди могли їх почитати"²⁰. А як би ви розповідали про проблему у сфері молоді, яку хочете вирішити в своїй громаді/центрі?

Для тренерів та тренерок

- Якщо команда громади/центру визначилась з питанням, яке вона планує адвокатувати, дослідіть з командою кроки адвокації, що запропоновані у посібнику «Скажи своє слово!» на стор. 94-95

2.3. Молодіжна політика²¹

Все, що відбувається в громаді про молодь, з молоддю і для неї ("Нічого для молоді без молоді") – це молодіжна політика. Молодіжна політика — певна система ідей, теоретичних положень стосовно місця, ролі та перспектив молоді в суспільстві, закріплених у законодавчих, нормативних актах, інших документах, а також діяльністю суб'єктів молодіжної політики щодо втілення цих теоретичних положень у реальність.

Молодіжна політика в умовах децентралізації по своїй суті є формуванням комфортного середовища для життя, розвитку, зайнятості молоді в громадах. Її пріоритетними складовими є фінансове та кадрове забезпечення, розвиток молодіжної інфраструктури й залучення молоді до процесу ухвалення рішень.

І вплив на молодіжну політику на локальному, регіональному чи національному рівнях – це теж про участь молоді. Й це можливо.

Варто також пам'ятати, що для того, щоб брати участь потрібно бути поінформованим/поінформованою про можливість участі. Тож для інформування та консультування молодих людей про процеси планування, які мають відношення до їхнього життя, потрібно використовувати місця та засоби інформації, котрі користуються популярністю у молоді (наприклад, соціальні мережі, молодіжні організації та центри, спортивні клуби або громадські місця, котрі вони часто відвідують)²².

²⁰ Курс "Адвокація". Фактичні дані про адвокацію та лобіювання – <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/advocacy-course/fact-sheet>

²¹ За основу взяте вступне слово до "Довідника по роботі з молоддю в громадах. Видання друге" – <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/471/%D0%94%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%94%D0%9D%D0%98%D0%9A-09.09.19-2.pdf>. Адаптація тексту – Олена Глазкова

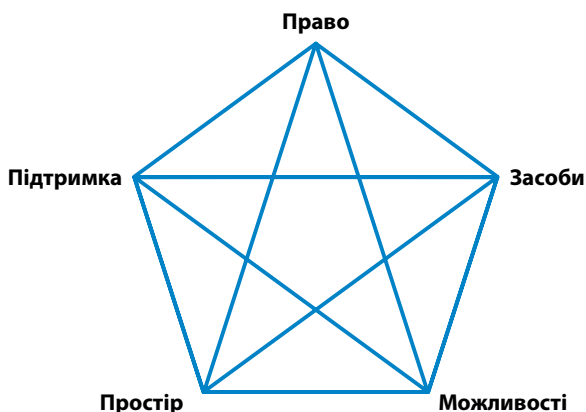
²² "Отнеситесь к этому серьезно". Руководство по осуществлению Рекомендации СМ/Rec(2015)3 Комитета министров Совета Европы государствам-членам о доступе молодых людей из неблагополучных районов к социальным правам (рос.). Український переклад: Олена Глазкова – <https://rm.coe.int/taking-in-seriously-russian/168093bd2b>

2.4. Право, засоби, простір, можливості та підтримка²³

Для ефективної участі молоді в громаді радимо прочитати [Переглянуту Європейську хартію про участь молоді в місцевому та регіональному житті](#). Вона допоможе усвідомити переваги та виклики, принципи, підходи, форми участі, різноманіття політик та багато іншого.

Підхід Хартії до участі молоді скорочено називають «підходом ПЗПМП» по перших літерах п'яти ключових слів: право, засоби, простір, можливості та підтримка.

Підхід засновано на принципі, що реальна участь молоді можлива лише за умови створення сприятливих умов та забезпечення гарантій дотримання належних умов від всіх суб'єктів, залучених до роботи у сфері участі молоді.



Кожен із п'яти факторів зосереджується на різних засобах підтримки, втім всі вони є взаємопов'язаними та дотримання кожного з них має бути забезпечене задля сприяння участі молодих людей у заходах чи у процесах прийняття рішень, що їх цікавлять.

Право

Молоді люди мають право брати участь у громадському житті. Молоді люди повинні бути активні у просуванні своїх прав. Заходи, проєкти чи організації повинні сприяти дотриманню прав, що торкаються всіх сфер життя молодих людей. Це стосується не лише громадянських та політичних, але й соціальних, економічних чи культурних прав.

Засоби

Життя молодих людей значно ускладнюється, якщо вони не мають достатньо засобів (наприклад фінансових), чи перебувають на межі бідності через безробіття. Для того, щоб заохочувати молодих людей до повноцінної участі, спершу слід забезпечити їх основні життєві потреби, що включають в себе адекватне соціальне забезпечення, освіту, житло, охорону здоров'я, транспорт, уміння та доступ до технологій.

Простір

Молодим людям необхідно мати місце для проведення зустрічей, власного часу чи власних заходів. Це може бути фізичний простір в школі, клубі чи молодіжному центрі. Або ж, зважаючи на сучасні виклики, віртуальний простір в Інтернеті для обміну думками або навіть створення проєктів з іншими однодумцями. Думки молоді, їх рекомендації та консультації повинні мати реальний вплив на кінцеве рішення, що приймається.

Можливість

Молодь повинна мати можливості для активної участі. Тобто молоді люди повинні мати легкий доступ до інформації щодо того, як бути залученими, які є доступні можливості та де їх можна отримати. Коли молоді люди будуть поінформовані про те, що відбувається в їх місцевій громаді, вони можуть прийняти обґрунтоване рішення та самі визначити рівень своєї участі. По-друге, процес прийняття рішень та вся система мають бути побудовані у спосіб, дружній до молоді. Молодь повинна розуміти не окремі речі, а все що відбувається у системі роботи, у структурі та, за бажанням, вільно долучатися до процесів.

²³ "Скажи своє слово. Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті" – <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

Підтримка

Молодь повинна мати доступ до різних форм підтримки. Це означає фінансову, моральну, інституційну підтримку на різних рівнях: особистому, організаційному чи на рівні місцевої громади. Також молодь повинна мати можливості моральної підтримки та поради. Установа чи громада повинні підтримувати молодь та визнавати важливість внеску молоді не лише для своїх ровесників, але і для державних органів влади та суспільства загалом.

Запитання для саморефлексії

1. Подумайте про молодь вашої громади. Що вони дивляться/читають/слухають? Якими соціальними мережами користуються? Звідки / від кого дізнаються новини?
2. Що буде ефективнішим в розповсюдженні інформації: відео в тік-тоці чи об'ява в холі школи чи на дверях продуктової крамниці? Чому?
3. Чи мають право на участь молоді люди у вашій громаді? Звідки ви про це знаєте?
4. Назвіть найбільш важливі засоби, що необхідні молодим людям в вашій громаді для того, щоб вони брали повноцінну участь у ваших проєктах, організації чи житті громади? Яким чином ви визначили їх потреби?
5. Чи є доступним ваш проєкт чи організація для участі молодих дівчат і молодих хлопців, для молодих людей з інвалідністю чи то з несприятливого середовища? Як ви про це знаєте?
6. Яким чином молоді люди можуть реально впливати на формування місцевої політики, що впливають на їх життя?
7. Якими є можливості для участі молоді у вашій місцевості чи організації? Як такі можливості доносяться молодим людям? Чи є цей спосіб дієвим?
8. Хто з молодих людей може брати участь у вашому проєкті? Чи така молодь займає лідерські позиції у громаді?
9. Яким чином структура та політика вашої організації або громади є дружніми до молоді? Як ви особисто можете підвищити дружнє ставлення до молоді всередині вашої організації чи установи?

Додатково з теми:

- Посібник "[Скажи своє слово](https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84)" – <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>
- Посібник "[Компас: Посібник з освіти з прав людини за участю молоді](https://www.coe.int/uk/web/compass/home)" – <https://www.coe.int/uk/web/compass/home>
- [Короткий курс адвокації](https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/advocacy-course) – <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/advocacy-course>
- Посібник "[Громадська участь: підготовка аналітики, адвокація та втілення змін](https://rm.coe.int/090000168097ed36)" – <https://rm.coe.int/090000168097ed36>
- Державний сайт з інформацією за темою [Децентралізація](https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth) – <https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth>
- Посібник "[Take it seriously](https://rm.coe.int/taking-in-seriously-russian/168093bd2b)" – <https://rm.coe.int/taking-in-seriously-russian/168093bd2b>
- Для ефективної участі молоді в громаді радимо прочитати [Переглянуту Європейську хартію про участь молоді в місцевому та регіональному житті](https://rm.coe.int/168071b58f). – <https://rm.coe.int/168071b58f>

Для тренерів та тренерок

- Для кращого розуміння різноманіття політик, які можуть слугувати сферами зміцнення участі молоді:
 - "[Діаманти політик](https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/civic-education-for-youth-workers.html)", Демократія, права людини та участь молоді. Громадянська освіта для молодіжних працівників, стор.51 – https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/civic-education-for-youth-workers.html

- Для розмови про участь та відкритої дискусії про розуміння участі:
 - “Погоджуюся” та “Не погоджуюся”, [Скажи своє слово](#), стор. 119 (можна запропонувати альтернативні твердження)
- Як спроба подумати над можливостями співпраці:
 - “[Узи співпраці](#)”, Компас, стор. 299
- Знайомство з Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики.
 - Познайомте команду з [Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики](#), що був ухвалений Європейським керівним комітетом у справах молоді (стор.5-7)
 - Запросіть команди самостійно оцінити місцеву молодіжну політику щодо відповідності стандартам Ради Європи у всіх або у вибраних напрямках діяльності та обговорити разом:
 - Позитивні тенденції, що дозволять досягти подальшого прогресу
 - Сфери для поліпшення та можливі подальші заходи
- Для проведення оцінки можна використати як місцеві документи, що визначають політику у сфері молоді, так і внутрішні документи організації чи молодіжного центру.

2.5 Дослідження на основі консультацій з молодими людьми²⁴

Молодіжна політика повинна розроблятися, впроваджуватися і оцінюватися разом з молоддю, а саме через методи, які враховують пріоритети, перспективи та інтереси молодих людей та залучають їх до процесу. Це може бути зроблено за допомогою молодіжних рад і форумів (національного, регіонального або місцевого) та/або через інші способи консультування з молодими людьми, у тому числі через форми електронної участі.²⁵

Ефективно діюча молодіжна політика на місцевому рівні може принести багато позитивних наслідків, як-от, визначення найбільш необхідних потреб молодих людей на місцевому рівні; забезпечення потреб молоді у найкращий спосіб; покращення ситуації з молоддю; забезпечення включення питань молоді до інших секторних стратегій; стимулювання молодих людей відігравати активну роль у вирішенні питань, що торкаються їх життя та інші.

Вищенаведені результати можуть бути досягнуті у випадку, коли розробка та реалізація молодіжної політики місцевого рівня ґрунтуватиметься на таких принципах:

1. Політика чітко визначатиме цілі та шляхи їх досягнення.
2. Надання уваги до вирішення потреб молоді підтверджується на найвищому політичному рівні місцевої громади.
3. Є наявними ресурси, необхідні для планування, реалізації та оцінки місцевої молодіжної політики.
4. Молоді люди відіграють активну роль у плануванні, здійсненні та оцінці місцевої молодіжної політики (на всіх етапах).
5. До реалізації молодіжної політики залучено всі основні сторони, що працюють для молоді та/чи разом з молоддю.
6. Існує міцне партнерство між різними сторонами, що дає кожному з них змогу навчатися один від одного та надавати необхідну підтримку.
7. Молодіжна політика є кроссекторною.
8. Молодіжна політика має бути побудована на дослідженнях.

²⁴ Скажи своє слово. Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті – <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

²⁵ Компас: Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. Тема: Громадянство та участь – <https://www.coe.int/uk/web/compass/citizenship-and-participation>

Існують різні шляхи проведення дослідження: від комплексних методів та аналізу до простого збору інформації. Метод дослідження має бути обраний відповідно до потреб та наявних ресурсів, але він має забезпечити побудову основи молодіжної політики не на припущеннях, а на науково обґрунтованому підході та аналізі місцевої ситуації.

Консультації є одним із механізмів, що можуть ефективно використовуватися для залучення молодих людей до процесів прийняття рішень на місцевому рівні. Існують різні визначення того, що таке консультація: все залежить від її форми, цілі, що вона переслідує, а також від розподілу повноважень у самому процесі між різними сторонами тощо.

Процес консультації з молодими людьми – це спосіб, у який збираються думки та переконання чи отримується зворотній зв'язок щодо дій, рішень, що впливають на життя молодих людей. Ефективні консультації є двостороннім процесом, що відбувається, коли є можливість вплинути на кінцевий результат чи на те, що може статися.

Принципи консультацій з молодими людьми

- Дорослі розуміють важливість та переваги проведення консультацій
- Молоді люди повинні мати можливість зробити свій внесок
- Молоді люди залучені до підготовки та проведення консультацій
- Консультація повинна мати чітку ціль та учасники та учасниці повинні бути поінформовані щодо цього
- Молоді люди поінформовані про те, як відбувається консультаційний процес
- Молоді люди повинні бути поінформовані щодо процесу прийняття рішень на самому початковому етапі
- Необхідно обрати вірну методологію
- Рекомендації молодих людей слід сприймати серйозно²⁶
- Призначення відповідного часу для проведення консультацій
- Консультації проводяться у доступних для молоді місцях та у час, що є найбільш для них прийнятним
- Консультації проводяться в атмосфері, що заохочує молодих людей робити свій внесок
- Молодь необхідно інформувати про результати консультацій
- Погляди та точки зору молоді цінуються та є значимими
- Погляди молодих людей визнаються та схвалюються

Консультації можна організувати по-різному.

Прямі консультації включають в себе прямі контакти з молодими людьми, що мешкають в окремій громаді чи регіоні та можуть бути різної форми.

²⁶ McAuley, K. and Brattman, M., твір, стор. 11

Форми прямих консультацій: переваги та недоліки

Форма консультації	Опис	Переваги	Недоліки
Консультаційні зустрічі	Проведення консультативних зустрічей чи заходів, під час яких молоді люди можуть висловити свою точку зору та дізнатися більше про наявні проблеми чи шляхи їх вирішення (рекомендовано від 5 до 30 осіб)	Під час такого безпосереднього спілкування молоді люди можуть щиро висловлювати свої думки, також можна почути більше ніж запитували. Є можливість не лише почути молодь, а й проінформувати її.	Є обмеження щодо кількості учасників/учасниць, адже занадто велика група не дасть можливості висловитися кожному. Також, такі зустрічі не зможуть охопити більшість молоді громад. Є ризик, що молоді люди можуть висловлюватись не щиро, або не висловитись взагалі.
Зустрічі з окремими групами молоді	Проведення зустрічей та подібних до них заходів з групами молоді, що представлені у громаді у меншій кількості	Дає можливість почути думку певних груп молоді, які можуть бути не включені. Така зустріч дає можливість висловитися тим групам, які у присутності інших груп не мали такої можливості.	Таких груп може бути багато і неможливо охопити всі. Є ризик, що молоді люди можуть висловлюватись не щиро, або не висловитись взагалі.
Опитування за допомогою написання листів	Збір думок за допомогою електронної пошти, листів, есе тощо	Не обмежує збір думок конкретними питаннями, а дає можливість молодим людям вільно висловитися щодо конкретної теми та можливість зосередитись і подумати, перед тим як висловлювати свої думки	Може забирати багато часу для опрацювання отриманого матеріалу.
Опитування під час творчих заходів	Запрошення до висловлення думок під час проведення творчих заходів (виставок, вистав тощо)	Творчий захід (виставка, вистава, концерт тощо) – це можливість об'єднати в одному місці в один час певну кількість молодих людей для проведення консультування. У неформальній атмосфері процес опитування може бути набагато якісніший, адже учасники та учасниці можуть бути відкритими до діалогу.	Молоді люди можуть бути не готові брати участь в опитуванні під час творчого заходу. Є ризик, що захід та сильні емоції матимуть вплив на відповіді молодих людей.

Інтерв'ю	Індивідуальні та групові інтерв'ю. Це бесіда, що проводиться за певним планом. За формою проведення може бути прямим («індивідуальним») та опосередкованим (наприклад, по телефону чи за допомогою платформ для зустрічі в онлайні)	Дає змогу почути індивідуальну систематизовану (з конкретних питань) інформацію з заданої теми.	Потребує великих затрат часу для підготовки та систематизації отриманої інформації (перетворення її у текстовий варіант). Важко буде охопити велику кількість молодих людей.
Анкетування	Заповнення індивідуальних опитувальників може бути очним, при якому присутні молоді люди, та заочним, яке може бути онлайн (анкета створюється онлайн та поширюється через мережу інтернет), поштовим (анкети розсилаються поштою і через деякий час повертаються)	Дає можливість охопити велику кількість молодих людей. Швидко систематизується отримана інформація (особливо якщо використовується онлайн-формат)	Некоректно або невірно складена анкета може не дати повноту відповідей. Адаже молоді люди дадуть відповіді лише на ті питання, що будуть в анкеті, і не можна нічого уточнити, як-от це можливо під час інтерв'ю чи консультації.
Територіальні форуми	Такі форуми можуть проводитись серед представників географічно визначеного регіону на регулярній основі з метою аналізу місцевої ситуації, обговорення планів та висловлення пропозицій. Члени форумів можуть бути чітко визначеними, або до проведення заходу запрошуються всі бажачі	Дає можливість охопити широкую аудиторію. Є можливість не лише почути молодих людей, а й проінформувати їх та напрацювати план спільних дій чи подальших кроків.	Потребує великих затрат часу для підготовки та систематизації отриманої інформації та великих фінансових витрат.

У деяких випадках проведення непрямих консультацій буває більш доречним, наприклад, у випадку із нестачею ресурсів чи за наявності занадто великої цільової групи молоді, що спричиняє складнощі із зібранням всіх представників.

Форми непрямих консультацій: переваги та недоліки

Форма консультації ²	Опис	Переваги	Недоліки
За допомогою груп експертів та експерток або через представників/представниць	В ідеалі, самі молоді люди повинні вирішити, хто їх буде представляти на певній консультації. Та це інколи буває складно досягнути, і тоді мінімальною вимогою для участі у такій консультації є залучення представника/представниці з числа місцевого населення. Така група створюється виключно з метою участі у консультації	Представники/представниці будуть представляти думки та інтереси більшості молоді громади. Це дасть можливість почути думку молодих людей з різних груп молоді	Може бути складний та довготривалий відбір представників. Також, дані представники чи груп експертів та експерток можуть не поділяти думки всієї молоді громади.
Молодіжні групи	Це групи молодих людей, які широко репрезентують місцеві громади. Зазвичай, представники доволі великих груп молоді збираються регулярно (інколи 2 рази на рік) де обговорюють думки та ідеї, що торкаються життя молоді у суспільстві та інші пов'язані питання;	Регулярні зустрічі таких груп дають можливість систематично обговорювати думки та ідеї та при можливості напрацьовувати плани дій. Такі групи можуть складатися із широкого представництва різних груп молодих людей.	Представники молодіжних груп можуть не поділяти думки всієї молоді, що відноситься до представлення групи.
Проведення фокус-груп	Інформація збирається під час взаємодії групи, що скеровується модератором, який виконує роль інтерв'юера.	Такі групи є ефективними, коли існує потреба обговорити особливе питання за наявності невеликої кількості інформації. Дає можливість почути різноманітність думок щодо конкретного питання.	Потребує значних затрат часу для підготовки та систематизації отриманої інформації. Потребує підготовленого модератора для проведення такої зустрічі.
Консультації спеціалістів	Такими спеціалістами є молоді люди, які обізнані у певних сферах. Оскільки вони самі представляють від молодих людей, то їх часто запрошують, особливо коли вони мають чітке уявлення щодо предмета консультації	Дає змогу почути експертну думку з конкретної теми від молоді.	Не охоплює широке коло молодих людей
Молоді присяжні громадяни	Створюється група у кількості від 6 до 20 молодих людей, які разом збираються з метою суддівства у важливих питаннях чи пропозиціях. Як справжній суд, вони можуть викликати свідків, заслухувати докази тощо.	Молодим людям надається повноваження для розгляду важливих справ. Це може бути цікава форма для молоді.	Створена стабільна група може не представляти думки всієї молоді.

Запитання для саморефлексії

- Які з вищенаведених принципів ви вважаєте необхідними для розробки та впровадження ефективної молодіжної політики на місцевому рівні?
- Які з вищенаведених принципів можуть принести додаткові переваги у здійснення ефективної молодіжної політики місцевого рівня, але не обов'язково є необхідними? Чому?
- Які з зазначених форм прямих консультацій ви вже використовуєте у своїй роботі? Які переваги та недоліки є у цих форм?
- Які з зазначених форм непрямих консультацій ви вже використовуєте у своїй роботі? Які переваги та недоліки є у цих форм?
- Які форми консультацій та для чого ви б хотіли розпочати використовувати у вашій роботі? Що Вам для цього потрібно?
- Будь ласка, визначте тему та розробіть приклади двох-трьох запитань, які б ви поставили молодим людям під час опитування щодо можливостей для молодіжної участі у громаді?
- Як ви інформуєте та/чи плануєте інформувати молодих людей про результати консультацій?

Додатково з теми

- Розділ 6 про співпрацю на місцевому рівні посібника «Скажи своє слово!»:
 - консультаційна модель – стор.69
 - модель комітету – стор.74
 - співуправління – стор. 77
- Критерії якості проєкту участі у посібнику «Скажи своє слово – стор.62-65

3. Комунікація:

- Комунікаційні навички (як сенсовно комунікувати з молодими людьми)
- Навички публічного виступу
- Цифрові навички (як організувати комунікацію в часи пандемії та залишити її цікавою, атракційною)
- Вміння візуалізувати результати процесу участі та презентувати різним аудиторіям (писати анонси/релізи, поширювати, навичка роботи зі ЗМІ, соц.медіа)
- Здатність до рефлексії та перевірки результатів участі через консультування з молоддю

Ця сфера компетентностей про: комунікацію (активне слухання) і взаємодію з людьми онлайн та офлайн як інструмент (сильно різноманітний) донесення думок між різними заінтересованими сторонами в громаді та рефлексію над здобутим досвідом	
Важливо для експертів та експерток , бо: Без комунікації не буде участі Публічний виступ це можливість надихнути, заохотити, зацікавити, залучити до участі Карантин та соціальне дистанціювання тривають Допоможе відрефлексувати досвід і покращити наступний	Важливо для молодих людей , бо: Молоді люди слабо вміють чути Мають страх публічних виступів Швидко втомлюються від онлайн та втрачають інтерес до справи / співрозмовника/спірозмовниці

3.1. Комунікація з молодими людьми як частина молодіжної роботи²⁷

Молодіжну роботу зазвичай розуміють як інструмент для особистісного розвитку, соціальної інтеграції та активного громадянства молодих людей.

Молодіжна робота є „ключовим словом” для всіх видів діяльності соціального, культурного, освітнього або політичного характеру, що робиться разом з молоддю, для молоді та силами самої молоді. Вона належить до сфери освіти поза межами навчального закладу, найчастіше пов’язана з неформальною або інформальною освітою. Основна мета молодіжної роботи полягає у створенні для молодих людей можливостей самим формувати власне майбутнє.

Молодіжна робота зазвичай має такі **характеристики**:

- **ціннісно-орієнтована:** молодіжна робота намагається слугувати більш високим цілям інклюзії та соціальної згуртованості;
- **орієнтована на потреби молоді:** молодіжна робота обслуговує ключові потреби та сподівання молоді, визначені самими молодими людьми;
- **добровільна:** молодіжна робота не є обов’язковою і спирається на добровільну участь молоді;
- **розвивальна:** молодіжна робота спрямована на особистісний, соціальний та етичний розвиток молодих людей;
- **саморефлексивна та критична:** молодіжна робота намагається переконатися, що вона робить усе можливе, щоб відповідати її місії;
- **побудована на стосунках:** молодіжна робота шукає аутентичного, справжнього спілкування з молодими людьми й робить свій внесок у підтримку життєздатності громад.

²⁷ Про молодіжну роботу та її характеристики – “Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи” – <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf>

В царині молодіжної роботи та неформальної освіти мова має насамперед слугувати об'єднанню, розумінню та спілкуванню. Одним з перших кроків на шляху до розбудови довіри в команді з молоддю може стати ефективна комунікація. Невеликі поради, як розбудувати ефективну комунікацію в команді:

- Слухайте один/одна одного/одну та щиро намагайтеся зрозуміти, що намагається сказати інша людина;
- Ставте запитання;
- Уточнюйте концепції, терміни та їх розуміння;
- Пропонуйте підтримку;
- Давайте позитивний зворотний зв'язок;
- Критикуйте конструктивно.²⁸

Додатково з теми

- Більше інформації про одержання та надання зворотного зв'язку у Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи на стор.28-29 – <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf>

3.2. Презентація та інформування про свою роботу²⁹

“Якщо ти щось робиш у цьому світі й не пишеш про це – цього не існує”. Жорстко? Так. Але така наша реальність. Як ефективно комунікувати про вашу ініціативу?

Визначте, ЩО та НАВІЩО ви хочете розповісти про свій проєкт / ініціативу, а також подумайте КОМУ ви будете це розповідати. Потім переходьте до думки про те, ЯКИМ чином ви будете розповсюджувати інформацію. Та – ЯКИЙ РЕЗУЛЬТАТ ви очікуєте отримати.

Однією з задач є правильний вибір каналів комунікації. Посібник “[Комунікація і криза. Як громадам протистояти викликам і успішно діяти в період кризи](#)”³⁰ надає порівняння рівня популярності між телебаченням та соціальними мережами в громадах України.



Інструменти інформування про результати своєї роботи, участі у суспільних процесах

Пресанонс – це коротка інформація, яка анонсує вашу подію / старт проєкту, його презентація. Не більше 2х абзаців, які містять інформацію про те, ЩО відбудеться, ДЕ це буде, ХТО головні гості та учасники/учасниці, КОЛИ відбудуватиметься, ЯК потрапити і навіщо.

Пресреліз – це інформаційне повідомлення, яке постфактум інформує про те, що сталося й що буде далі. Основні моменти: що, де, хто, коли і як – теж мають бути присутні в повідомленні. Для наближення події / інформації до читачів/читачок додайте цитату від учасників/учасниць чи

²⁸ T-kit 6. Training Essentials. Український переклад: Олена Глазкова – <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-6-training-essentials>

²⁹ Ілюстрації: Посібник “[Комунікація і криза. Як громадам протистояти викликам і успішно діяти в період кризи](#)” – https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/663/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D1%96_%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9B%D0%B0%D1%80%D0%B8_%D0%9C%D1%83%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%BA.pdf

Тексти про інформування та інструменти інформування про результати своєї роботи, участі у суспільних процесах: Олена Глазкова, Марія Ясеновська

³⁰ Посібник від проєкту USAID та ПАСТ “Dobre”

організаторів/організаторок. Пам'ятайте, що якщо це матеріал для ЗМІ, то не варто перетворювати його на художній шкільний твір.

В повідомлення для соціальних мереж можна додати емоцію, з якою ви хочете асоціювати ваш проєкт / діяльність. Якісні фото та короткі відео підвищать ваш шанс бути почутими / побаченими.

Запитання для саморефлексії

1. Якими інструментами інформування про суспільні процеси ви частіше користуєтесь? Чому ви саме ними користуєтесь?
2. Які канали розповсюдження інформації популярні у вашій громаді? А серед молодих людей вашої громади?
3. Як ви доносите молодим людям інформацію про ваші проєкти та ініціативи?
4. Як молоді люди беруть участь у цьому процесі та як вони залучені до оцінки ефективності такого інформування?

3.3. Публічні виступи³¹

Публічний виступ – це творчий процес, особливо для молодіжних працівників та працівниць, лідерів та лідерок громад, які безпосередньо працюють з людьми.

Три секрети публічних виступів

Секрет 1: будь-хто може навчитися виступати публічно

Публічні виступи не залежать від особистих якостей; це вміння, навички, які кожен може опанувати. Процес навчання публічних виступів схожий на будь-який інший. Уміння прийде само собою, якщо ви готові проявити сміливість і спробувати щось нове. Головне – не шукати причин для відмови, просто тому що ви хвилюєтеся. Хвилюватися – це нормально. Можна просуватися маленькими кроками, ступивши на шлях навчання.

Секрет 2: публічні виступи – це мистецтво, а не наука

Тим, хто готується до першого публічного виступу, розповідають величезну кількість інформації про те, що вони повинні або не повинні робити. Ті, хто вже мають досвід, розповідають про те, що було ефективно в їхній практиці: «Беріть приклад з мене, і ви станете успішним оратором/ораторкою». Звідси складається таке враження, ніби ораторство – це наука, а не мистецтво.

Ван Гог ніколи не зайняв би настільки блискуче місце в історії мистецтва, якщо б копіював стиль Мікеланджело, точно так само ви і ваша аудиторія будете відчувати себе не в своїй тарілці, якщо станете копіювати інших.

Секрет 3: у вас вже є все, що необхідно для успішного виступу

З цього погляду немає практично ніякої різниці між вами і, наприклад, Мартіном Лютером Кінгом-молодшим.

Оволодівши деякими техніками і доклавши трохи зусиль, ви зрозумієте, що ніщо не заважає вашому успішному виступу.

«Будинок публічних виступів»

Шість навичок входять в так звану модель «Будинок публічних виступів» (Public Speaking House). Це – модель вдосконалення публічних виступів. Розвинувши хоча б кілька якостей, можна значно підвищити впевненість у собі і ефективність своїх виступів. «Будинок публічних виступів» тримається на трьох стовпах, пов'язаних із змістом виступу, а також на трьох особистих якостях.

31 Поради з підготовки до публічних виступів з книжки «Як стати блискучим оратором», авторка Сара Ллойд-Хьюз – <https://monster-book.com/reader/8339>

Три стовпи змісту промови:

Співпереживання. Буває, що людина будує свої виступи, керуючись тим, що хоче сказати сама, а не тим, чого хоче почути аудиторія.

Варто знайти баланс – знати свою аудиторію і корегувати власну промову відповідно до потреб аудиторії.

- Наприклад, вам необхідно виступити перед групою молодих людей з ідеєю нового проєкту для молоді міста.

При підготовці до такої презентації треба врахувати:

- Яка мета вашої презентації для молодих людей (Яку потребу молодих людей задовольнить ваша презентація)?
- Де буде проходити презентація?
- Скільки буде молодих людей?
- Скільки часу молоді люди мають, щоб послухати презентацію?
- Яка їхня мотивація слухати цю промову?
- Чи буде час для запитань-відповідей?
- Чи зможуть молоді люди потім взяти участь у реалізації цього проєкту?

Новизна. У світі, перевантаженому інформацією, зробити щось нове дуже важливо для вашого успіху. Новизна – це креативне мислення, спрямоване на створення незабутнього досвіду для аудиторії. Можна розпочати виступ із запитання до аудиторії, на яке потрібно відповісти піднявши долоню/руку догори, а ще можна ...

- Наприклад, вам потрібно презентувати громаді досягнення молодіжної ради за пів року роботи.

При підготовці до такої презентації треба врахувати:

- Хто буде слухати ваш виступ і що вони вже знають про роботу молодіжної ради?
- Як молодіжна рада визначає, що є досягненням у її роботі?
- Як ті, хто слухають вашу презентацію, зможуть надати зворотний зв'язок під час вашої презентації?
- Як ця інформація, яку ви презентуєте, стане їм у нагоді у подальшому?

Баланс. Баланс у публічних виступах залежить від структури вашого матеріалу. Як і багато великих п'єс і фільмів, успішна промова повинна володіти яскравою, ефективною структурою, яка дає аудиторії потрібну інформацію в потрібний час. Найкраще завершити за пів хвилини раніше, ніж на 10 секунд пізніше.

Наприклад, вам потрібно презентувати новий проєкт експертній групі для отримання фінансової підтримки.

- При підготовці до такої презентації треба врахувати:
 - Чи є запропонована структура презентації від експертної групи?
 - Якщо ні, як структурувати презентацію проєкту, щоб вона була зрозумілою людям, які вперше вас бачать і чують про вашу організацію? (наприклад, одну ключову тезу про себе, три ключових тези про організацію та п'ять ключових тез про проєкт)
 - Скільки часу у вас буде для виступу? Чи буде можливість використовувати презентацію? (Будьте готовими до виступу, навіть якщо презентація не запуститься)

Три якості оратора/ораторки:

Усвідомленість. Це фундамент успішної промови. Бездоганна усвідомленість означає:

- розуміння того, що ви говорите і як ви це говорите;
- вміння контролювати мову тіла і вимову, щоб вони не відволікали аудиторію від того, що ви говорите;
- вміння використовувати мову тіла і вимову для посилення впливу слів.

Наприклад, завчасно перед виступом завжди можна тренуватись чи навіть записувати себе на цифровий пристрій, переглядати, аналізувати зміст, вимову, мову тіла і знов тренуватись.

Перед публічним виступом розпочніть розмову з колегами, можна просто неформальну. Це допоможе вам зняти напругу. Коли ви вже будете говорити перед ширшою аудиторією, будете почуватися більш впевнено.

Для зменшення хвилювання **перед виступом**, можна зробити будь-які фізичні вправи – вони допомагають тілу справитись зі стресом (можна присідати, або ж просто постояти на піднятих носках так).

І завжди варто мати з собою **нотатки** (тези) вашого виступу. Це дозволить вкластися у час і донести те, що ви запланували.

Сміливість. Це стан, в якому ви здатні зробити все необхідне для своєї аудиторії і власної мови. Сміливість – це вміння визначити межі вашої комфортної зони і хоробро переступити їх.

Щирість. Якщо ви плануєте надихати і впливати на аудиторію потрібно говорити щиро, від усього серця. Щирість проявляється в умінні формулювати те, що для вас важливо, і розповісти про це.

Бездоганна щирість – це:

- почуття впевненості, яке не залежить від будь-кого іншого;
- вміння визнавати свої сильні і слабкі сторони;
- розуміння того, що обраний курс дій – правильний, хоча і непростий;
- приємне відчуття полегшення – оскільки ви щиро вірите в те, що говорите;
- коли ви відчуваєте в собі сили сказати все, що повинно бути сказано.

Куди не варто дивитися під час публічних виступів

Згадайте, як легко відволіктися або навіть задрімати під час подкасту або конференц-кола. Навіть при перегляді відео, або інтернет-трансляції виступу, або презентації набагато складніше зберегти увагу, ніж якщо б ви безпосередньо були присутні на ній. Найчастіше це відбувається через відсутність зорового контакту між вами і оратором.

Коли є зоровий контакт з аудиторією, це створює відчуття бесіди. А бесіда передбачає участь обох сторін, так що аудиторія намагається слухати уважніше і ефективніше.

1. Не дивіться на підлогу або стелю

Ідея 1. Коли відірвете погляд від стелі, переведіть його на верхню частину тіла слухачів. Якщо вам потрібна хвилинка, щоб подумати, продовжуйте дивитися на аудиторію, але не зусереджуйте погляд.

Ідея 2. Якщо Ви дивитесь між очі людини, їй здається, ніби ви дивитесь їй прямо в очі. Це можна робити, якщо ви дійсно дуже нервуєте, проте за краще справжній зв'язок між оратором і слухачем, коли ви бачите, про що думає людина.

2. Не хапайтеся за «рятівне коло»

Наступна помилка при зоровому контакті – вибрати з аудиторії одного-двох слухачів, які здаються доброзичливими, – знайомих або будь-кого (однаково кого!), хто посміхається вам. Подумайте, що відчує інша частина аудиторії, якщо ви зосередитеся тільки на одній людині. Якби ви в розмові з

двома співрозмовниками встановили зоровий контакт тільки з однією людиною, другий поспішив би піти. Аудиторія не завжди володіє такою можливістю, але замість того щоб піти, вона може «відключитися» від ваших слів – просто вирішивши, що ви говорили не з нею.

Як приборкати хвилювання та страх під час публічних виступів?³²

- Дихайте глибоко
- Оцініть ризики (Що ви втратите від програшу, від того, що вам не вдасться когось переконати, виграти цю справу?)
- Ретельна підготовка
- Для чого вам це? (ваша ціль)
- У чому ваші переваги?

Запитання для саморефлексії

1. Пригадайте виступ, що вас вразив. Що саме справило найсильніше враження?
2. Які із запропонованих секретів та порад ви застосуєте на практиці найперше?
3. Чому так важлива компетенція публічних виступів, особливо тим, хто багато працює з молодими людьми?
4. Де ви можете застосувати ораторські навички у своїй професійній діяльності?

Додатково з теми

- Словник термінів, які використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти, містить понад 200 термінів, найчастіше вживаних партнерами/ партнерками молодіжного сектора Ради Європи – <https://bit.ly/3cgBlgl>
- Поради та ідеї від успішних експертів/експерток щодо підготовки до публічних виступів «Як готуватися до публічного виступу?» – <https://www.prostir.ua/?kb=yak-hotuvatysya-do-publichnoho-vystupu-porady-vid-uspishnyh-ekspertiv>
- Поради, щодо побудови діалогу. Сократівський метод – http://old.ippo.edu.te.ua/files/gromad_osvita/resursy/dialog_v_osviti/dialog_posibnyk.pdf?fbclid=IwAR17zOXfBwWhUTAgvwo39u80hcVlxmL1AvuccLwbkudXlwYJw45XjoJ46C
- Ораторське мистецтво для вчителів: методи, які варто знати кожному - <https://osvitoria.media/experience/oratorske-mystetstvo-dlya-vchyteliv-metody-yaki-varto-znaty-kozhnomu/>
- Блог про ораторське мистецтво. (Майстерня Лева) - <https://masterlev.com.ua/yak-obratitemu-dlya-vistupu/>

3.4. Онлайн-комунікація³³

Молодіжна робота – це про міжлюдські відносини. Ними молодіжна робота керується та через них відбувається. Комунікація онлайн та офлайн різниться на рівнях фізичному, психологічному та біологічному.

Підтримка зв'язків має особливе значення, особливо в часи обмеженого спілкування через пандемію та переходу в онлайн. Відсутність комунікації може спричинити тривогу та депресію.

³² <https://loyer.com.ua/uk/yak-peremogti-hvilyuvannya-pered-vazhlivimi-podiyami-i-vraziti-vsih/>

³³ Цей розділ є перекладеною презентацією майстерні “Налагодження людських зв'язків у цифровій молодіжній роботі” (“Building human connections with digital youth work”).

Майстерню провів Елістер Хантер під час 3-ї Європейської конвенції з молодіжної роботи, 2021. Переклад та адаптація для цілей цього курикула – Олена Глазкова та Марія Ясеновська.

Дев'ять причин виникнення тривоги та депресії

Відключення від:

- Змістовної роботи (або навчання)
- Інших людей
- Важливих цінностей
- Можливості працювати з дитячою травмою
- Статусу та поваги
- Природи
- Надійного та безпечного майбутнього

Молодіжні працівники та працівниці допомагають молодим людям будувати та управляти зв'язками, а також поновлювати зв'язки у своєму житті та в громаді.

Нижче ми наводимо складові для створення доброго особистого зв'язку з молодими людьми (й не тільки), які містяться у принципах емпатійної взаємодії. Плануючи онлайнову активність, не забувайте про ці складові й пробуйте додавати їх до своїх активностей. Вони допоможуть встановити ефективну комунікацію онлайн та розбудувати довготермінові відносини.

- 1) Присутність**
 - Використовуйте органи чуття (дотик, зір, звук, запах)
 - Практикуйте глибоке слухання (відбивайте те, що почули)
 - Приймайте тишу
 - Підтримуйте взаємодію свіжою та новою
- 2) Рівність**
 - Практикуйте радикальну прозорість
 - Створюйте спільне розуміння, цілей, очікувань
 - Використовуйте просту мову
- 3) Автономія**
 - Надавайте вибір (надавайте людям можливість вступити у взаємодію з тим та так, як вони вважають найбільш зручним)
 - Створюйте простір (дозволяючи спонтанні взаємодії)
 - Залишайтеся гнучкими (щоб люди могли приймати власні рішення)
 - Передавайте контроль (запитання «Чи можете ви мені допомогти?»)
 - Визнавайте технічні та когнітивні можливості (визнання, підтримка та заохочення використання здібностей людей)
- 4) Відповідальність / підзвітність**
 - Вибудуйте відчуття персональних внесків та відповідальності за свій внесок (щось отримуєте, щось втрачаєте)
 - Виділяйте час та місце для звітності
 - Використовуйте справжні імена / реальні фотографії профілю, де це можливо
 - Включайте принаймні два процеси зворотного зв'язку
- 5) Супермагістралі до емпатійної взаємодії**
 - Спільна синхронна діяльність (спів, дихання, хлопання синхронно, можливо клацання)
 - Взаємозв'язок (видалення будь-якого поняття „ми та вони“, залучення учасників/учасниць)
 - підтримувати одне одного, а отже і себе)
 - Акт співтворчості як спосіб дії (постійний спільний дизайн)

Запитання для саморефлексії

1. Подумайте про потужні відносини, які вам вдалося розвинути з молодою людиною в контексті приватного спілкування. Напишіть три слова/фрази, що зробило ці відносини особливими.
2. Чому підтримка зв'язків має значення, зокрема через посилення захворюваності на Covid-19 та додаткові карантинні заходи?
3. Чи намагаєтесь ви дотримуватися принципів емпатійної взаємодії в ваших онлайн-заходах? Що вдається зробити?

3.5. Онлайн-інструменти візуального сторітелінгу³⁴

Piktochart

Piktochart є інструментом для підготовки інфографіки та презентацій, який дозволяє вам перетворити нудні дані у захоплюючу інфографіку всього за декілька кліків. Наявна як безкоштовна, так і розширена версії програми.

Visme

Visme допомагає створити інфографіку та зображення, що зроблять ваш контент більш привабливим для аудиторії. Також він має динамічний блог з корисними порадами про візуальний дизайн та сторітелінг.

Canva та Crello

Конструктори інфографіки **Canva** та **Crello** є потужними та простими у використанні онлайн-інструментами, які підходять для різноманітних дизайнерських завдань, від брошур до презентацій і набагато більше. Окрім того, обидві платформи мають багату бібліотеку зображень, іконок та шрифтів. Crello має більшу базу кирилических шрифтів.

Vizualize

Vizualize.me є конструктором інфографіки №1 для резюме. Він простий та легкий у використанні. Він імпортує дані з вашого профілю у LinkedIn та використовує ці дані для побудови візуального продукту.

Prezi.com – підзабута платформа для створення креативних онлайн-презентацій.

Запитання для саморефлексії

1. Якими інструментами візуального сторітелінгу ви вмієте користуватися? Що викликає найбільші труднощі?
2. Пригадайте найцікавішу презентацію онлайн з тих, що ви бачили? Чим вона запам'яталася?
3. Які навички з візуалізації ви хочете розвинути? Як і коли ви думаєте це зробити?
4. Спробуйте скласти коротке інформаційне повідомлення про старт вашої ініціативи. Про що ви хочете розповісти і кому? Яким чином ви будете поширювати цю інформацію? Подумайте, як би про ці події сказала молодь?
5. Створіть разом з молоддю візуалізацію для вашого проєкту / ідеї. Покажіть своїм колегам та отримайте від них зворотний зв'язок щодо зрозумілості концепції.

³⁴ За матеріалами методичного посібника "Цифрові інструменти у роботі з творчою молоддю", РБФ "Резонанс" – <https://rcfres.org/wp-content/uploads/2020/12/digitaltools.pdf>

3.6. Інструменти цифрової комунікації³⁵

У цифровій комунікації використовуються як синхронні, так і асинхронні інструменти.

Частину цих інструментів, як-от вікі, блоги та чати, іноді називають «соціальними медіа» або «інструментами 2.0», оскільки вони містять потужний соціальний компонент та дозволяють людям працювати разом над створенням спільних продуктів, наприклад, проєктних документів.

Асинхронні інструменти, як-от форуми чи вікі, більш підходять до завдань, що вимагають рефлексії та більше часу на виконання. Асинхронні інструменти особливо цінні там, де учасники та учасниці є дещо сором'язливими, або якщо погане знання мови ускладнює ефективну співпрацю у розмовах в реальному часі.

ІНСТРУМЕНТИ	
Синхронні	Асинхронні
чати та месенджери	електронна пошта
відео та аудіо конференції	дискусійний форум
вебінари	вікі
додатки спільного доступу	блог
інтерактивні дошки	вебкастинг
голосування	

Інструменти з використанням електронної пошти.

Електронна пошта продовжує бути одним з найпростіших та

найпопулярніших інструментів комунікації в Інтернет. Вона однаково добре працює в ситуаціях низького та високого контролю.

Інструменти, що використовують електронну пошту, дозволяють групам людей легко об'єднуватись для дискусії чи обміну інформацією. Зокрема, для групових дискусій використовуються розсилки, а для передачі інформації до багатьох отримувачів одночасно – інформаційні бюлетені.

Наприклад:

- видання «Think Youth» від Департаменту молоді Ради Європи за посиланням: <https://www.coe.int/en/web/youth/-think-youth-newsletter>

Дискусійні форуми

Дискусійні форуми (які також називають дошками повідомлень) є базовим інструментом для онлайн-дискусії. Вони дозволяють великій кількості учасників та учасниць вести розмови у формі повідомлень. Іншими словами, учасники та учасниці можуть спілкуватись у різний час, дописуючи коментарі, які залишаються на форумі для інших учасників та учасниць, котрі можуть читати та відповідати на них. Кожен форум може містити одну або декілька дискусій, що складаються з одного чи декількох постів або відповідей.

Вебкастинг

Термін «вебкастинг» стосується аудіо та відео, які надсилаються від одного джерела до декількох пасивних отримувачів. Типове застосування – це відеоурок, де експерт презентує контент багатьом учасникам/учасницям одночасно, не включаючи елементів інтерактивності. Вебкастинг використовує стрімінгові медіа для передачі аудіо та відео через інтернет. Однак, записані вебкasti можуть використовуватись для асинхронного навчання.

Подкасти – це аудіопрограми, які поширюються через інтернет. Це аудіофайли (у MP3 або WAV форматах), які можна завантажити на аудіоплеєр чи комп'ютер.

³⁵ Там само

Наприклад:

- подкаст про молодіжну політику та молодіжну роботу в Європі "UNDER 30" від Партнерства Ради Європи та Європейського Союзу у сфері молоді за посиланням – <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/podcasts>. Подкасти мають текстовий файл, раптом ви забажаєте перечитати або додатково перекласти;
- подкаст «Драбина» Асоціації молодіжних центрів України про молодь, простори і політику, яка їм допомагає або перешкоджає – <https://youthcenters.net.ua/drabinimo-pro-te-chomu-ne-vse-odno/>

Чати та месенджери

Месенджери є одними з найбільш популярних додатків у мережі. Вони дозволяють двом або більше людям обмінюватись текстовими повідомленнями в реальному часі, використовуючи додатки в телефоні або на програми в комп'ютері.

У більшості сучасних месенджерів можна створити групи. У типовій чат-сесії кожен бачить усі повідомлення. Однак, окремі чати дають можливість обміну приватними повідомленнями між двома учасниками/учасницями групи.

Чатботи

Чатботи стали звичним явищем. Вони допомагають нам робити покупки, повідомляють останні новини і прогноз погоди, призначають зустрічі, бронюють готельні номери, надають послуги споживачам, проводять коучинг та навчання.

Чатбот – це комп'ютерна система з елементами особистості, яка може автоматизувати розмову через електронні засоби, такі як смс, чат, месенджер та інші. Причиною стрімкого розвитку чатботів є простою: люди все більше використовують текстові сервіси, прагнуть витратити менше часу на електронну пошту та телефонні дзвінки, та не завжди схильні завантажувати ще один додаток. Ключовою перевагою чатботів-смс є те, що майже всі мобільні телефони мають таку функцію, а текстові повідомлення не потребують окремого додатку.

Голосування

Учасникам/учасницям пропонується проголосувати за один із варіантів відповіді/твір тощо.

Для роботи цим інструментом часто використовують [Mentimeter](#), [Kahoot!](#) або [Quizizz](#) – додатки, котрі дозволяють створювати інтерактивні тести, популярні серед молоді.

При використанні цього інструменту варто дотримуватись принципу пропорційності та не перевантажувати процес безперервним голосуванням. Голосування – це лише інструмент зворотного зв'язку, який не може замінити повноцінну взаємодію з молодими людьми.

Додатки спільного доступу

Використання додатків спільного доступу дозволяє показати молодим людям програми, вікна або екрани на цифровому пристрої чи ноутбучі. Учасники та учасниці можуть слідувати за діями ментора/менторки та, якщо необхідно, можуть взяти екран під контроль. Популярним додатком для спільної роботи є [TeamViewer](#).

Інтерактивні дошки та інструменти демонстрації екрана

Інтерактивні дошки дають можливість візуалізувати комунікацію. Вони дозволяють демонструвати контент та взаємодіяти з ним.

Найпопулярнішими дошками на сьогодні є [Padlet](#), [Dotstorming](#), [Jamboard](#). А також [Miro](#). Безкінечна онлайн дошка. Як фліпчарт, який ніколи не закінчується :) Можна збирати ідеї на стікерах, малювати, писати, прикріплювати гугл-документи чи лінки на інші платформи.

[Opin.me](#) – онлайн платформа, яка дозволяє збирати різні матеріали по проєкту в одному місці має різноманітний базового функціоналу: спільне редагування текстів, збирання ідей в процесі мозкового штурму, можливість збирати та голосувати за ідеї, створення планів, створення багатокрокових опитувань.

Аудіо- та відеоконференції

Аудіо- та відеоконференції – це відповідні сесії між двома або більше користувачами/користувачками в реальному часі. Вони, переважно, використовуються для зустрічей та доопрацювання проєктів.

Окремі месенджери дозволяють проводити відео та голосові розмови. Голосові додатки та програми дозволяють учасникам та учасницям здійснювати безкоштовно високоякісні дзвінки через інтернет. Найбільш популярні програми – [Skype](#), [Zoom](#), [Facebook Messenger](#), [Google Meet](#).

[Discord](#) – це популярний додаток для аудіоконференцій. Дає можливість створювати групи для аудіоспілкування, текстові чати, збирати матеріали в одному місці, не займає багато місця та простий у використанні.

[Teooh](#) – платформа для онлайн-зустрічей. Трохи складніша за Zoom, дає можливість вибирати персонажа, його вигляд, робити невеликі кімнати на 4-8 людей або ж панельні дискусії на 50 осіб.

Онлайн – інструментів існує безліч. Та в будь-якому випадку пам'ятайте про адекватний баланс інтерактиву та онлайн-застосунків.

Важливо фокусуватися на змістах більше ніж на формах.

Запитання для саморефлексії

1. Якими з названих інструментів ви користуєтесь?
2. Чи є в вас досвід перенесення вправ з офлайн в онлайн? Як ви це робили?
3. Що з названих інструментів ви візьмете до роботи?

Додатково з теми:

- [T-Kit on Training Essentials](#)
- [“Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи”](#)
- Більше як скласти інформаційне повідомлення та про комунікаційну стратегію: [“Посібник з комунікації. Комунікаційні рішення для проєктів Європейського Союзу в Україні”](#)
- Онлайн-інструменти – [“Цифрові інструменти роботи з творчою молоддю”](#)
- [Публічні виступи](#) з онлайн ЗМІ для юристів.
- [Підготовка виступу на завтра. Лекція Катерини Гадецької. \[https://www.youtube.com/watch?v=9DFAlam_u9E\]\(https://www.youtube.com/watch?v=9DFAlam_u9E\) <https://www.youtube.com/watch?v=xv4SaWqiAx8>](#)

Для тренерів та тренерок

- Для розв'язку навичок активного слухання – “Слухання на трьох рівнях”, Активні громадяни. Глобальні зв'язки, локальні дії. Посібник фасилітатора, стор.88 https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/ac_toolkit_19th_aug_2014_final_version_ukr_2015_2.pdf
- Для розуміння фактору різноманіття в комунікаціях – “Дердіанці”, Вчимося бути толерантними. Тренінговий курс для молоді, стор. 38 – http://cent.dn.ua/docs/trening_tolerance.pdf
- Для розвитку навичок публічного виступу можна провести вправу, де учасникам та учасницям пропонується протягом 2-х хвилин презентувати своє хобі. А потім група дає зворотний зв'язок, зазначаючи що сподобалось, а що б кожен зробив по-іншому.
- Комунікацію можна практикувати, і завдяки конкретному досвіду учасники та учасниці можуть поміркувати та дізнатися більше. Спробуйте скласти набір практичних завдань для учасників та учасниць, які варто виконати на місцевому рівні, та надати один одному зворотний зв'язок.

Наприклад:

1. Підготувати конкретне повідомлення чи інформацію для засідання міської ради, місцевого радіо, для соціальних мереж Фейсбук або Інстаграм.
2. Підготувати для своїх ідей та презентувати «Промову у ліфті», коли пропонується пояснити та представити своє повідомлення чи ідею протягом 2-хвилин. У такий спосіб, учасники та учасниці зможуть як обміркувати ключові повідомлення, які вони хотіли б донести громаді, так і дослідити, чому ці повідомлення важливі.
3. Відпрацьовувати методи та прийоми для активного слухання та задати відкриті питання можна різними способами. Один простий метод – це зробити пари, а потім запросити для надання зворотного зв'язку.

4. Розуміння проєктного підходу та вміння застосовувати на практиці

- Проєктне мислення;
- Застосування проєктного підходу на практиці;
- Залучення молодих людей до планування, втілення та оцінки молодіжної роботи з застосуванням партисипаторних методик (якщо можливо)
- Пошук та менеджмент ресурсів на локальному рівні: фінансова підтримка, благодійні внески, волонтери;
- Вміння прорахувати витрати та здатність працювати з різними типами фінансування, підходами до фінансування

Ця сфера компетентностей про: підтримка участі молоді на місцевому рівні передбачає управління різними типами проєктів з молоддю та для неї. Ці проєкти також повинні бути прикладом участі на основі управління та активного спільного прийняття рішень з молоддю. Однак існують також конкретні адміністративні та фінансові умови, яких керівник проєкту, відповідальні молодіжні працівники, керівники та державні службовці повинні мати змогу дотримуватися.

Важливо для **експертів та експерток**, бо:

- Допоможе в плануванні та втіленні ініціатив на місцевому рівні
- Дасть змогу зрозуміти, де взяти фінансової підтримки на ідею
- Розуміння роботи з ресурсами дає впевненість, що не вся участь це про гроші
- Можливість застосовувати підходи до управління проєктами у власній роботі, включаючи логічний зв'язок між оцінкою потреб, встановленням чітких цілей, пропонуванням відповідних заходів, оцінкою проєктів та наданням видимих результатів.
- Здатність шукати ресурси на місцевому рівні, включаючи фінанси, пожертви, людські ресурси, як-от волонтери, та відповідально керувати ними.
- Знання адміністративної звітності та інших технічних навичок, необхідних для управління проєктами, як-от бюджетування, адміністративні процедури та робота з державними програмами.

Важливо для **молодих людей**, бо:

- Проєктний підхід допомагає узгодити бажані зміни з тим, що я можу/хочу робити
- Розуміння роботи з ресурсами дає впевненість, що не вся участь це про гроші
- Досвід втілення проєктів надає впевненості в собі
- Залученність молодих людей до планування, реалізації та оцінки молодіжних проєктів, використовуючи методи участі
- Можливість застосовувати підходи до управління проєктами у власній роботі, включаючи логічний зв'язок між оцінкою потреб, встановленням чітких цілей, пропонуванням відповідних заходів, оцінкою проєктів та наданням видимих результатів.
- Здатність шукати ресурси на місцевому рівні, включаючи фінанси, пожертви, людські ресурси, як-от волонтери, та відповідально керувати ними.
- Знання адміністративної звітності та інших технічних навичок, необхідних для управління проєктами, як-от бюджетування, адміністративні процедури та робота з державними програмами.

Управління проєктами – це не ...36

- Стратегічне планування довгострокової роботи організації
- Періодичне планування діяльності організації
- Управління ходження навколо (поки щось не відбувається)
- Діяльність з антикризового управління
- Повторення минулих заходів, які відбуваються так само регулярно;
- Пропонування діяльності без чітко визначених цілей, які можна застосувати де завгодно в будь-який момент
- Виконання постійної діяльності або роботи і просто називаючи це проєктом

Характеристика проєктів

Проєкти мають мету: проєкти мають чітко визначені цілі та мають на меті отримати чітко визначені результати. Їх метою є вирішення “проблеми”, і це передбачає попередній аналіз потреб. Запропонувавши одне або декілька рішень, проєкт спрямований на стійкі соціальні зміни.

Проєкти реалістичні: їх цілі мають бути досяжними, а це означає врахування як вимог, так і наявних фінансових та людських ресурсів.

Проєкти обмежені у часі та просторі: вони мають початок і кінець і реалізуються у певному місці та контексті.

Проєкти складні: проєкти вимагають різноманітних навичок планування та реалізації, залучають різних партнерів та гравців.

Проєкти колективні: проєкти – це продукт колективних зусиль. Вони керуються командами, залучають різноманітних партнерів і задовольняють потреби інших.

Проєкти унікальні: всі проєкти походять від нових ідей. Вони забезпечують конкретну реакцію на потребу (проблему) у конкретному контексті. Вони інноваційні.

Проєкти – це пригода: кожен проєкт відрізняється від іншого і є новаторським; вони завжди пов’язані з певною невизначеністю та ризиком.

Проєкти можуть бути оцінені: проєкти плануються та розбиваються на вимірні цілі, які мають бути відкритими для оцінки.

Проєкти складаються з етапів: проєкти мають різні етапи, які можна ідентифікувати.

Структурування проєкту (за методом Лассвелла)

За допомогою питань визначте окремі елементи проєкту та їх взаємозв’язок. Ваші відповіді дадуть вам загальний огляд проєкту та дозволять побачити, як пов’язані його складові частини.

ХТО? – ДЛЯ КОГО? – З КИМ?

- визначення партнерів проєкту або цільових груп
- хто може допомогти вам у спільноті запустити проєкт
- їх ролі та взаємодія в проєкті
- свої погляди на проєкт
- сильні та слабкі сторони, що кореняться у цих стосунках та поглядах

³⁶ T-Kit 3: Project Management (англ.). Український переклад: Марія Ясеновська – <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-3-project-management>

Ілюстрація: український переклад та адаптація – Олена Глазкова.

ЩО?

- основні заходи проєкту – стихійні, організовані та інституційні
- соціальний, економічний, культурний, політичний та освітній виміри
- вплив проєкту на ці виміри

ЧОМУ?

- виклики та проблеми, що існують у громаді
- потреби та побажання, задоволені проєктом
- мотивація та інтереси учасників та учасниць
- основні цілі проєкту
- варіанти фінансування проєкту
- взаємозв'язок між цілями учасників та учасниць та інституційними цілями

ДЕ?

- соціальний контекст проєкту та ситуація учасників та учасниць

КОЛИ?

- на якому періоді зосереджується проєкт (минулий, теперішній, майбутній)?
- короткострокові, середньострокові чи довгострокові?
- передумови учасників та учасниць, наскільки це впливає на проєкт

ЯК?

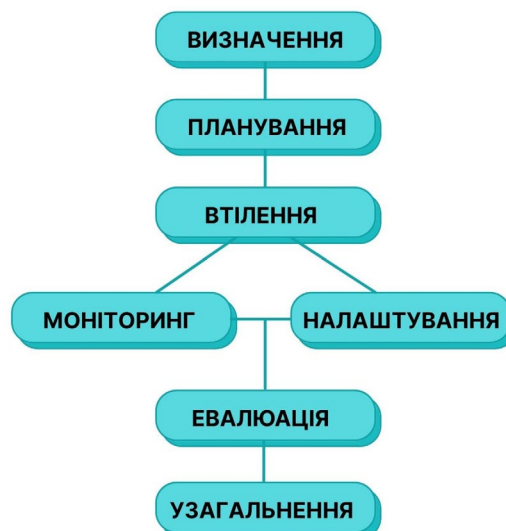
- як це було зроблено? організація та процес участі
- використовувані техніки та інструменти
- введення досвіду учасників та учасниць, теорій, інших проєктів тощо
- що вже сталося? як зв'язатися з цим досвідом і навчитися?

Існують різні моделі проєктів, що відображають різні визначення та розвиток методології з часом та в різних сферах застосування. Ця модель спрямована на підтримку структурування проєкту на різних етапах.

Визначення та планування проєкту складається з:

1. Визначення потреб та проблем у громаді
2. Організаційних цілей та спрямованості роботи
3. Визначення цільових груп
4. Аналізу та оцінки ситуації, соціальних цілей
5. Схвалення проєктної ідеї
6. Розробки, вибору, визначення цілей та завдань
7. Формулювання практичних та вимірюваних цілей
8. Опису діяльності
9. Оцінки ресурсів
10. Формулювання дій та планування
11. Плану оцінки.

Структурування проєкту на різних етапах



Моніторинг впровадження передбачає такі дії:

1. Проведення, реалізація проєктної діяльності
2. Планування, призначення завдань, вжиття заходів
3. Управління, моніторинг, регулювання
4. Точний підбір та адаптація діяльності за потреби
5. Управління ресурсами (людськими, фінансовими, матеріальними тощо)

Етап оцінки та узагальнення на майбутнє має наступне:

1. Оцінка та її аналіз, включно з оцінкою результатів
2. Узагальнення на майбутнє – виявлення результатів та досягнень, а також висновки щодо їх для подальшого використання
3. Звітність за проєктом
4. Видимість та охоплення місцевих ресурсів результатами проєкту
5. Розробка подальших заходів та планів

Запитання для саморефлексії

1. Який підхід при плануванні проєктів ви використовуєте в своїй діяльності? Наскільки він співпадає із запропонованим? Як молоді люди беруть участь у плануванні та реалізації проєкту?
2. Чому важливі моніторинг та оцінка проєкту? Як молоді люди беруть участь в оцінці проєкту?
3. Яким результатом проєктної діяльності ви пишаєтесь? Чому?

Додатково з теми:

- [T-Kit 3: Project Management](#)
- [Кулінарна книга ініціатив. Громадська дія власного приготування. Вступ до проєктного менеджменту](#)

Для тренерів та тренерок:

- Намалюйте візію планованих змін за методом “Чудо-подорож”³⁷, стор.10 Обговоріть важливість єдиного бачення змін та значення візії при плануванні проєктів
- Проведіть оцінку ситуації методом “Міст ініціатив”³⁸, стор.14
- Для визначення проблеми застосуйте вправу “Квітка лотоса”³⁹, стор.67
- Для визначення цілей проведіть “Дерево проблем та дерево цілей”, стор.69-74
- Попросіть учасників/учасниць написати покроковий рецепт бутерброда з сиром. Принесіть на сесію хліб, ніж і шматок сиру. Спробуйте приготувати бутерброд за інструкціями. Обговоріть важливість детального планування
- Після планування проведіть корекцію діяльності проєкту методом “Адаптація М-3-М”, стор.24 Кулінарної книги ініціатив. Проаналізуйте зміни
- Попросіть учасників/учасниць створити [діаграму Ганта](#) для планованої діяльності та познайомте їх з онлайн-інструментом, який допомагає при плануванні онлайн – [Trello](#)
- Ознайомтеся з [питаннями для самооцінки зі стор.39](#) Кулінарної книги ініціатив. Поговоріть про актуальність цих питань з учасниками/учасницями

³⁷ Кулінарна книга ініціатив. Громадська дія власного приготування. Вступ до проєктного менеджменту – <https://www.mitost.org/editions/kulinarnaknigainicijativ/InitiativeCookbookUA/1/InitiativeCookbookUA.pdf>

³⁸ Там само

³⁹ Демократія, права людини та участь молоді. Громадянська освіта для молодіжних працівників. Посібник для тренерів – https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/democratic_governance/civic-education-for-youth-workers.html

⁴⁰ Там само

5. Неформальна освіта

Неформальна освіта є невід'ємною частиною концепції навчання протягом усього життя, яка дозволяє молодим людям і дорослим набувати та підтримувати навички, вміння та світогляд, необхідні для адаптації до постійно змінюваного середовища.

Освіту можна визначити як процес, за допомогою якого суспільство, установа, організація чи освітянин/освітянка передає знання, цінності та вміння. У випадку суспільств це також може означати передачу компетентностей від одного покоління іншому. Характерним для освіти, навчання є набуття особистістю нових навичок, знань та цінностей.

Навчання може призвести до ...

1. Зміни поведінки в результаті досвіду чи практики
2. Набуття знань
3. Навчання, викладання, інструктажу або практичного досвіду
4. Процесу отримання знань, навичок або процесу, за допомогою якого поведінка змінюється, формується або контролюється
5. Індивідуального процесу побудови розуміння, що ґрунтується на основі досвіду з широкого кола джерел

Існує багато різних форм навчання, які залежать від освітнього контексту.

Молоді люди вчаться в молодіжних клубах, у школах, у сім'ї, на неофіційних зустрічах, в університеті, з повсякденного досвіду, у церкві, у літніх таборах, на роботі тощо. Усі ці навчальні контексти є частинами різних видів освітніх концепцій.

Під **інформальною освітою** розуміється процес, що триває впродовж життя, коли кожна людина набуває ставлення, цінностей, навичок та знань завдяки освітнім впливам та ресурсам у своєму власному середовищі та щоденному досвіді (сім'я, сусіди, ринок, бібліотека, ЗМІ, робота, гра тощо).

Під **формальною освітою** розуміється структурована система освіти, яка діє від початкової школи до університету та містить спеціалізовані програми технічної та професійної підготовки.

Під **неформальною освітою** розуміють будь-яку заплановану програму особистої та соціальної освіти, спрямовану на вдосконалення ряду навичок та компетентностей поза формальною освітньою програмою.

Неформальна освіта – заплановані структуровані програми та процеси індивідуальної та соціальної освіти для молодих людей, створені для покращення низки навичок і компетентностей поза межами офіційної навчальної програми.

Неформальна освіта відбувається в таких місцях, як молодіжні організації, молодіжні центри, спортивні клуби, театральні гуртки й громадські групи, у яких зустрічаються молоді люди.

Досягнення неформальної освіти зазвичай складно сертифікувати, навіть якщо їх соціальне визнання збільшується.

Неформальна освіта також має:

- бути добровільною;
- бути доступною всім (в ідеалі);
- бути організованим процесом з освітніми цілями;
- передбачати активну участь;
- орієнтуватися на тих, хто навчається;
- передбачати засвоєння життєвих навичок і підготовку до активного громадянства;
- ґрунтуватися на застосуванні індивідуального та групового навчання на основі колективного підходу;
- бути цілісною й орієнтованою на процес;
- ґрунтуватися на досвіді та заходах;
- бути організованою з урахуванням потреб учасників та учасниць.

У неформальному навчанні **співпраця важливіша** за конкуренцію. Підходи до неформального навчання поєднують навчання на індивідуальному та груповому рівнях. Воно використовує групову динаміку, завдяки якій учасники та учасниці допомагають та надихають одне одного та одна одну у своїх навчальних процесах. Процес навчання одного члена/однієї членкині є важливою частиною вкладу в процеси навчання інших членів/членкинь групи.

Неформальне навчання є більш відкритим для участі учасників та учасниць навчального процесу, і воно надає великого значення власним дослідженням учасників та учасниць у пошуку загальноприйнятих визначень.

Навчальна діяльність також повинна бути розроблена для врахування цілого ряду стилів навчання та різного досвіду та задіювати як **когнітивну (пізнавальну)**, так і **афективну сфери (потяги, емоції, почуття і воля)**.

Методологія та принципи неформальної освіти

Неформальна освіта базується на **активній участі** (прийнятті рішення про те, що і як вони збираються дізнатись, та беруть повну участь у діяльності) та співпраці (спільній роботі та обговоренні). Важливою частиною навчального процесу є **саморефлексія**. Вправи в неформальній освіті часто носять експериментальний характер (наприклад, симуляції та рольові ігри), а внесок завжди є інтерактивним (продукт того, хто проводить, учасників та учасниць; всі вони роблять свій внесок досвідом та знаннями).

Девід Колб розробив одну з основних теорій експериментального навчання, і його дуже надихнули теорії Курта Левіна.



Детальніше про Цикл експериментального навчання Девіда Колба у посібнику «Компас», Підходи до освіти з прав людини, або за посиланням <https://www.coe.int/uk/web/compass/approaches-to-human-rights-education-in-compass>

Всі чотири етапи циклу можна вважати «вхідними дверима» для навчання. У нас різні двері, через які можна увійти до навчання. Вхідні двері можуть відрізнятися від людини до людини. Та сама людина може часто використовувати різні «вхідні двері» кожного разу, коли перебуває в процесі експериментального навчання.

Конус навчання, розроблений і перероблений Брюсом Хайлендом з матеріалу Едгара Дейла



Edgar Dale, Audio-Visual Methods in Teaching (3rd Edition). Holt, Rinehart, and Winston (1969)

Класифікуючи різні стилі навчання, розрізняють три різні рівні навчання, коли навчання відбувається на когнітивному, емоційному та поведінковому рівнях.

Когнітивне навчання – це здобуття знань або переконань: знаючи, що 3 плюс 3 – це 6, що Земля задумана мати форму кулі, або що в даний час існує 47 держав-членів Ради Європи. Йдеться про “Знання”.

Емоційне та соціальне навчання – це покращення здатності розпізнавати та розуміти власні емоції та почуття інших. Вкорінене у дослідженнях про емоційний інтелект у психології, ця концепція важлива, оскільки усвідомлення людьми своїх почуттів та здатність розрізнити їх можуть допомогти їм керувати своїм мисленням та поведінкою. Наприклад, у контексті неформальної освіти, після діяльності молода людина може озирнутися назад і згадати, як вона навчилася висловлювати почуття, і як ці почуття змінювались з часом.

Емоційне навчання – це вивчення емоцій та почуттів через них, і воно тісно пов’язане із формуванням поглядів та інтерналізацією.

Навчання поведінці – це більш помітна частина навчання, або, скажімо, практична частина навчання: вміння забивати цвях просто в шматок дерева, писати ручкою, як малювати привабливі плакати, їсти паличками, як розробити нову кампанію чи проєкт, або просто вітати когось «правильним» способом. Ви «бачите це» і маєте, певним чином, «доказ» успішного навчального процесу.

Успішні навчальні процеси включають усі три рівні: когнітивний, емоційний та поведінковий. Візьмемо простий приклад: якщо хтось хоче навчитися значущому залученню молоді до молодіжної роботи, він повинен знати, як працювати з молоддю на однаковому рівні та спільно проєктувати діяльність. Однак жодне з цього не матиме тривалого ефекту, якщо людина не цінує спільну роботу з молоддю.

Запитання для саморефлексії

1. Де відбувається неформальна освіта у вашій громаді? Ким та для кого вона зазвичай організована?
2. Хто визначає, які теми для молодих людей варто висвітлити під час таких навчань?
3. На вашу думку, чи сприяє неформальна освіта у вашій громаді тому, щоб молоді люди набували практичних навичок та вмінь?

4. Як забезпечується доступ до заходів неформальної освіти для всіх груп молодих людей вашої громади?
5. Як молоді люди беруть участь у розробці, реалізації та оцінці програм неформальної освіти у вашій громаді?
6. Як, на вашу думку, можна посилити участь молодих людей у розбудові програм неформальної освіти у вашій громаді?
7. Як можна посилити визнання компетентностей, здобутих молодими людьми під час неформального навчання?

Додатково з теми

- Рекомендація комітету міністрів Ради Європи щодо просування та визнання неформальної освіти/навчання молодих людей – <https://rm.coe.int/16805e00a9> (англ.мовою)
- T-Kit 6: Training Essentials – <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-6-training-essentials>
- Manual for facilitators in non-formal education – <https://rm.coe.int/16807023d1>

Для тренерів та тренерок

1. Запросіть індивідуально провести самооцінювання за допомогою таблиці (див. таблицю нижче).
2. Після цього запросіть у парах чи малих групах обговорити результати, отримані під час самооцінки.
3. Запросіть до загального обговорення характеристик неформальної освіти:
4. Запитання для обговорення:
 - Які характеристики було найважче оцінити та надати приклади? Чому?
 - Які характеристики було найлегше оцінити та надати приклади? Чому?
 - Що було для вас нового під час обговорення у малих групах?
 - Чи відповідає неформальна освіта у вашій організації/молодіжного центру всім цим характеристикам?
 - Які характеристики неформальної освіти можуть бути посилені у роботі вашої організації/молодіжного центра? Як це можна зробити?

Характеристика неформальної освіти	Втілюю Не втілюю Не думав/не думала про це	Наведіть, будь ласка, приклад, як ця характеристика втілена у вашій роботі з молодими людьми (або перешкоди для її втілення)
Є добровільною		
Є доступною всім (в ідеалі)		
Є організованим процесом з освітніми цілями		
Передбачає активну участь		
Орієнтується на тих, хто навчається		
Передбачає засвоєння життєвих навичок і підготовку до активного громадянства		
Ґрунтується на застосуванні індивідуального та групового навчання на основі колективного підходу		
Є цілісною й орієнтованою на процес		
Ґрунтується на досвіді та заходах		
Є організованою з урахуванням потреб учасників та учасниць		

6. Підтримка учасників/учасниць в їхніх проєктах

Підтримка учасників та учасниць у втіленні їхніх проєктів складається з проведення заходів з розбудови спроможності (освітніх заходів, майстерень, навчань тощо) для них та надання менторської підтримки.

Більше ідей про те, як діяти, можна знайти в Главі 3 “Компасу: посібника з освіти в області прав людини за участі молоді” – “Вживання дій для прав людини”⁴¹. Поради, які є в посібнику, не такі радикальні й, імовірно, представники та представниці місцевої громади вже використовують багато з них в своїй роботі: дизайн банерів, дебати, організація подій, зустрічі різних організацій, написання листів тощо. Такі здавалося б прості методи можуть підтримати локальні громади у втіленні локальних проєктів в ширшому значенні ніж базові ідеї.

Як тренери та тренерки ви маєте створити план для учасників та учасниць, який допоможе структурувати їхні рефлексії та розробити плани для втілення їхніх ідей та проєктів.

Підготовка місцевих навчальних майстерень

Кожна місцева навчальна майстерня має бути спланована з врахуванням особливого контексту, який визначатиме мету майстерні. Нижче ви можете побачити поради до уваги команди, які можуть лягти в основу планування програми.

Аналіз потреб, персональна мотивація та організаційні цілі/інституційний контекст

- Які фактори визначають основну соціальну та політичну рамку майстерні/тренінгу?
- Які навчальні потреби були озвучені? Ким ці потреби були озвучені?
- Чому організація чи інституція зацікавлені в цій майстерні чи тренінгу?
- Як ви персонально, як тренер/тренерка, можете зробити внесок у це навчання?
- Які організаційні питання потрібно врахувати для цього типу тренінгу?

Навчальні цілі

- Які головні цілі майстерні/тренінгу?
- Чи ви як тренер/тренерка маєте спільне розуміння цих цілей з учасниками/учасницями?

Ресурси

- Які фінансові та матеріальні ресурси є наявні, щоб провести цю майстерню/тренінг?
- Яка інша підтримка наявна, наприклад логістична чи адміністративна?
- На які ресурси ви можете розраховувати в громаді, де відбувається майстерня/тренінг?
- Які компетентності, ваші персональні та команди експертів та експерток, ви можете додати до програми майстерні/тренінгу? Чи потребуєте ви особливих порад чи інструкцій від зовнішніх експертів/експерток чи організаторів/організаторок?

Навчальний контекст/середовище

- Який навчальний контекст буде найбільш підходящим для майстерні/тренінгу? Офлайн, онлайн чи змішаний?
- Чому надасте перевагу при виборі навчального контексту?
- Завдання майстерні/тренінгу
- Що має зробити ця майстерня чи курс? Що саме мають вивчити/дослідити/опанувати представники та представниці громади?

⁴¹ Посібник з освіти з прав людини за участю молоді «Компас» – <https://www.coe.int/uk/web/compass/chapter-3>

- Чого хочете досягти ви цією майстернею чи тренінгом? Яких результатів ви очікуєте?
- Профіль учасників/учасниць
- Який профіль учасників/учасниць, котрі братимуть участь в навчанні? Які їхні інтереси, можливості, мотивація та очікування?
- Який вид та рівень досвіду, кваліфікації, потреби, мотивації та зацікавлення повинні мати учасники/учасниці?
- Який загальний рівень компетентностей ви очікуєте серед учасників/учасниць?

Визначення змістовних елементів програми

Процес визначення змістовних елементів зазвичай є першим “реальним” кроком до написання навчальної програми. На що має бути спрямована майстерня чи тренінг?

Процес визначення змісту програми містить декілька кроків:

1. Створення списку можливих змістовних блоків
2. Обговорення змістовних блоків: Як власне ми розуміємо ці змісти? Чи маємо ми спільне бачення цих змістів?
3. Домовленість щодо змістовних блоків
4. Пріоритизація змістовних блоків: Які блоки найважливіші? Яким блокам ми хочемо приділити найбільше часу?
5. Створення порядку змістовних блоків. Створення основи програми, яка співпадатиме з вашою тренерською стратегією.
6. Створення програми хвилина за хвилиною або година за годиною (день у день, якщо тренінг багатоденний) зі змістовних блоків
7. Створення планів сесій для кожного блоку.

У випадку роботи в онлайн-форматі навчання процес визначення змісту буде керуватися тою самою логікою з різницею в тому, що змістовні навчальні блоки можуть бути розділені тижнями чи навіть місяцями перерви. Всі або більшість блоків можуть бути створені та доступні в логічному ланцюжку одночасно (у випадку курсів для самостійного опрацювання). А учасники/учасниці отримують рамку послідовності та досліджуватимуть блоки за цією рамкою.

Оцінка місцевої майстерні чи тренінгу

Оцінювання заходу зазвичай має декілька сенсів.

По-перше, це означає оцінку того, чи діяльність, яку ми впроваджували, досягла своїх первісних намірів.

По-друге, варто з'ясувати, чи діяльність була виправданою (якщо була), і чи слід в неї вкладати подібні чи додаткові зусилля.

По-третє, це перший крок на шляху вдосконалення самої діяльності та можливої майбутньої діяльності. Це означає озирнутися на діяльність та оцінити її якість, а також визначити фактори для покращення.

Модель Кіркпатріка: точки фокусу для проведення оцінки заходу

Рівень 1. Реакція

Запитання: Чи задоволені учасники/учасниці активністю? Чи вона їм сподобалася?

Перший рівень вимірює почуття, енергію, ентузіазм, зацікавленість, ставлення та підтримку. Однак на цьому рівні відображаються слова, а не дії (як правило, в письмових оціночних формах чи усному оцінюванні).

Рівень 2. Навчання

Запитання: Чого учасники/учасниці навчилися протягом активності?

В неформальних контекстах на етапі підведення підсумків можна дати учасникам/учасницям можливість продемонструвати набуті знання чи навички, незалежно від того чи навчання було про теоретичні концепції чи конкретні навички. Це може виглядати як майстерня, яку учасники/учасниці самі проведуть, рольова чи симуляційна гра з можливістю рефлексії та зворотного зв'язку.

Рівень 3. Поведінка

Запитання: Чи учасники/учасниці змінили свою поведінку в залежності від того, чого вони навчилися?

Аналізувати поведінкові зміни в учасниках/учасницях непросто. Особливо в умовах молодіжної роботи, коли короткі тренінги – це щоденна реальність. Є постійна потреба слідкувати за розвитком та здобутками учасників/учасниць.

Рівень 4. Результати

Запитання: Чи поведінкові зміни позитивно вплинули на організації учасників/учасниць?

Чи учасники/учасниці втілили здобуте знання на тренінгу? Чи вони вплинули на загальну роботу організації або молодих людей, з якими вони працюють?

Цей рівень оцінювання фокусується на організаціях, до яких належать учасники й учасниці, та тому, яку користь приносять натреновані учасники й учасниці своїм організаціям.

7. Менторство / Наставництво⁴²

Процес менторства в молодіжному середовищі – це про подорож для підопічного/підопічної та для ментора/менторки, це про надання пильної та експертної підтримки.

Варто розуміти основні фази процесу, і що під час подорожі підопічний/підопічна потребує різного роду підтримки. Процес менторства насамперед орієнтований на підопічного/підопічну та відповідає їхнім потребам та бажанням розвитку.

Таким чином, для надання експертної підтримки ментор/менторка має знати, як зазвичай розвивається процес менторства/наставництва та яка їхня відповідальність та роль у цьому процесі.

П'ять основних фаз процесу менторства/наставництва

1. Побудова стосунків між підопічним/підопічною (або групою осіб) та ментором/менторкою
2. Постановка цілей та плану розвитку для підопічного/підопічної (або групою осіб), над досягненням яких буде відбуватися робота
3. Реалізація плану переважно підопічним/підопічною (або групою осіб) та підтримка з боку ментора/менторки, за домовленістю
4. Головний ключ – підтримка підопічного/підопічної (або групи осіб) при зустрічі з головними труднощами та в подоланні їх
5. Фіналізація менторського процесу

У кожній з цих фаз роль ментора/менторки унікальна та дуже особлива.

В контексті менторства групи осіб (наприклад, команди громади, що планує реалізовувати проєкт) – ментор/менторка можуть працювати як з усією командою разом, так і у разі потреби індивідуально з представниками та представницями команди. У такій ситуації постановка цілей та плану розвитку для підопічного/підопічної (фаза 2) можуть відбуватись за двома варіантами:

- варіант 1 – додатково та індивідуально,
- варіант 2 – додатково під час постановки цілей для всієї команди.

Приклад варіанту 1

Команда громади визначила, що їй всім потрібно розвинути компетентності у сфері проєктного менеджменту. Після цієї зустрічі ви ще отримали індивідуальний запит від представника/представниці на розвиток навичок публічного виступу. Тоді менторський процес буде відбуватись у груповій формі для команди – з розвитку компетентностей у сфері проєктного менеджменту, в індивідуальній формі – з розвитку навичок публічного виступу.

Приклад варіанту 2

Команда громади визначила, що їй потрібно розвинути компетентності у сфері проєктного менеджменту, а одному/одній представнику/представниці – у складанні бюджету. Тоді менторський процес буде відбуватись у груповій формі для команди – з розвитку компетентностей у сфері проєктного менеджменту, в індивідуальній формі – зі складання бюджету.

Вивчення наступного графіку надасть важливу інформацію молодіжним працівникам та працівницям, які хочуть розпочати менторську пригоду та краще зрозуміти, як насправді повинен розвиватись процес менторства, заснований на шаблоні "Мандрівка Героя"⁴³.

⁴² Цей розділ – огляд з посібника "Мандрівка менторством – Крок за кроком", який був розроблений та вироблений Мережею європейської молоді Південного Сходу, Айше Хаджибегович та Марінею Шуманьскі.

⁴³ Ілюстрація – там само. Український переклад та адаптація – Олена Глазкова.

ПОБУДОВА ВІДНОСИН МІЖ ПІДОПІЧНИМ/ОЮ ТА МЕНТОРОМ/КОЮ

- Створіть безпечний простір для розуміння контексту
- Встановлюйте рівні неієрархічні відносини з чіткими кордонами

ПОСТАНОВКА ЦІЛЕЙ ТА ПЛАНУ РОЗВИТКУ ДЛЯ ПІДОПІЧНОГО/Ї

- Підтримайте підопічного/у у визначенні потреб та їх пріоритезації
- Спільно поставте цілі, які відповідатимуть потребам. Визначте дедлайн та індикатори успіху

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЛАНУ ПІДОПІЧНИМ/ОЮ ТА ПІДТРИМКА МЕНТОРА/КИ, ЗА ДОМОВЛЕНІСТЮ

- Моніторте процес та надавайте конструктивний зворотній зв'язок

ГОЛОВНИЙ КЛЮЧ - ПІДТРИМКА ПІДОПІЧНОГО/Ї ПРИ ЗУСТРІЧІ З ГОЛОВНИМИ ТРУДНОЩАМИ ТА В ПОДОЛАННІ ЇХ

- Будьте впевнені, що підопічний/а мають перед собою достатні виклики та готовий/а до особливих завдань

ФІНАЛІЗАЦІЯ МЕНТОРСЬКОГО ПРОЦЕСУ

- Рефлексуйте, підводьте підсумки та святкуйте успіх
- Завершіть процес та закінчіть відносини

Як організувати менторський процес?

Визначення потреб

Якщо ви налагодили менторський зв'язок, можна вважати, що ваша подорож розпочалася. Тепер весь процес це про підтримку команди або/та підопічного/підопічної. Можна розпочати з того, що заглибитися в потреби та допомогти підопічному/підопічній дослідити, на чому саме вони хотіли би сфокусуватися.

Постановка цілей

Якщо розібралися з потребами, то має бути легше підтримувати підопічного/підопічну в постановці цілей, які вони хочуть досягти.

Планування

Звісно, самих по собі цілей недостатньо. Тому наступним кроком має стати підтримка підопічного/підопічної у визначенні кроків, які необхідно зробити, щоб досягти цілей. У такий спосіб ви створите план. Це черговий завершальний основний етап – ви можете впізнати його на одному з графіків вище – пригода набуває своєї форми!

Діяльність

Наступні кроки особливо складні, тому що вони не про дослідження, планування, рефлексію чи обговорення. Всі вони про дію!

І підопічний/підопічна дійсно повністю відповідають за них, якщо це можливо, навіть більше ніж до цього. Підтримка підопічного/підопічної в цій фазі дуже складна та чутлива. Але є і хороші новини. Ви вже побудували довірливі відносини з підопічним/підопічною, він/вона поставили цілі та розробили план дії, тож є шанси, що вони дійсно хочуть втілити заплановане. Ваша роль – підтримати, що означає не керувати процесом, але й не полишати його повністю. Підопічний/підопічна потребують вас. І якщо це означає повну (чи часткову) зміну плану, цілей, визначення нового шляху надання підтримки, то це те, що має статися до того, як фаза закінчиться.

Зустріч з викликами

Особливий етап подорожі підопічного/підопічної це коли вони добре реалізують свій план і їх чекає останній виклик, який їх випробує. Тепер все, що досягнуто до цього моменту проходить перевірку. І шлях, яким буде подоланий виклик, це прекрасний індикатор того, чи може мандрівка завершуватися, чи є ще якісь кроки з попередніх фаз, які необхідно переглянути. Також пам'ятайте, що навіть на цій стадії можна з'ясувати, що ймовірно менторство – це не найкращий вид підтримки, який потребує підопічний/підопічна на цьому етапі. Протягом цього періоду підопічний/підопічна можуть потребувати підтримки або ж матимуть потребу діяти незалежно, поки зустрічаються з фінальним викликом.

Завершення

Нарешті, після всіх важливих кроків підопічний/підопічна, за підтримки ментора/менторки, оцінюють, чи виконаний план та чи досягнуті поставлені цілі. Якщо оцінка не повністю задовольняє і показує, що мета не досягнута, процес може повернутися до перегляду цілі, плану, фінального виклику ... або ж прийти до розуміння того, що на цьому етапі саме цього можна було досягти в процесі менторства. Після завершення оцінки дійсно важливо офіційно закрити менторські стосунки, а можливо й зробити це символічно. Звичайно, після цього нові менторські стосунки можуть бути встановлені у разі потреби та за узгодженням.

Додаток 1

Таблиця для самооцінювання та розвитку компетенцій молодіжної роботи (заснована на Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи)

	Актуальність цієї компетенції для вашої роботи за шкалою від 1 до 5 (1 - зовсім не стосується; 5 - стосується значною мірою), приклади	Оцініть ваш рівень компетентності за шкалою від 1 до 5 (1 - зовсім некомпетентний/некомпетентна; 5 - дуже компетентний/компетентна)	Чи є ще щось, чому ви хочете навчитися, що пов'язане з цією компетенцією? Будь ласка, наведіть приклади	Як би Ви хотіли покращити цю компетенцію?	Коли плануєте досягти запланованих результатів?
1	2	3	4	5	6
Функція 1. Враховувати потреби та прагнення молодих людей					
КОМПЕТЕНЦІЯ 1.1. Будувати позитивні, неупереджені стосунки з молодими людьми					
КОМПЕТЕНЦІЯ 1.2. Розуміти соціальний контекст життя молодих людей					
КОМПЕТЕНЦІЯ 1.3. Залучати молодь до планування, здійснення та оцінки молодіжної роботи, використовуючи відповідні партисипативні методи					

1	2	3	4	5	6
КОМПЕТЕНЦІЯ 1.4. Ставитися до молодих людей як до рівних					
КОМПЕТЕНЦІЯ 1.5. Демонструвати відкритість в обговоренні особистих емоційних проблем молодих людей у контексті молодіжної роботи					
Функція 2. Забезпечувати можливості для навчання молоді					
КОМПЕТЕНЦІЯ 2.1. Підтримувати молодих людей у визначенні їхніх освітніх потреб, побажань і стилів, беручи до уваги будь-які спеціальні потреби					
КОМПЕТЕНЦІЯ 2.2. Створювати безпечні, мотивуючі та інклюзивні освітні середовища для окремих осіб і груп					
КОМПЕТЕНЦІЯ 2.3. Використовувати різні освітні методи, зокрема й ті, що розвивають креативність і стимулюють мотивацію до навчання					

1	2	3	4	5	6
<p>КОМПЕТЕНЦІЯ 2.4. Надавати молодим людям можливість керувати та одержувати зворотний зв'язок</p>					
<p>КОМПЕТЕНЦІЯ 2.5. Інформувати молодих людей про можливості навчання та підтримувати в їх ефективному використанні</p>					
<p>Функція 3. Підтримувати та розширювати можливості молоді в осмисленні суспільства, у якому вони живуть, і у взаємодії з ним</p>					
<p>КОМПЕТЕНЦІЯ 3.1. Допомагати молодим людям визначати та формувати відповідальність за ролі, які вони хочуть виконувати в їхній громаді й суспільстві</p>					
<p>КОМПЕТЕНЦІЯ 3.2. Підтримувати молодих людей у визначенні їхніх цілей, розвитку стратегій та організації індивідуальних і колективних дій заради соціальних змін</p>					
<p>КОМПЕТЕНЦІЯ 3.3. Підтримувати молодих людей у розвитку критичного мислення й розуміння суспільства та влади, устрою соціальних і політичних систем та можливостей впливу на них</p>					

1	2	3	4	5	6
КОМПЕТЕНЦІЯ 3.4. Підтримувати розвиток компетенцій та впевненості в молодих людей					
Функція 4. Підтримувати молодих людей в активному й конструктивному освоєнні міжкультурних відносин					
КОМПЕТЕНЦІЯ 4.1. Підтримувати молодих людей у здобутті міжкультурних компетенцій					
КОМПЕТЕНЦІЯ 4.2. Забезпечувати взаємодію між молодими людьми різного походження вдома й за кордоном для того, щоб вони могли дізнаватися про інші країни, культурні контексти, політичні погляди, релігії тощо.					
КОМПЕТЕНЦІЯ 4.3. Творчо працювати з конфліктами з погляду їх конструктивної трансформації					
КОМПЕТЕНЦІЯ 4.4. Активно залучати молодих людей різного походження та ідентичностей у заходи молодіжної роботи					

1	2	3	4	5	6
Функція 5. Активне практикування оцінювання з метою покращення якості здійснюваної молодіжної роботи					
КОМПЕТЕНЦІЯ 5.1. Залучати молодих людей до планування й організації оцінювання					
КОМПЕТЕНЦІЯ 5.2. Планувати та застосовувати різні партисипативні методи оцінювання					
КОМПЕТЕНЦІЯ 5.3. Використовувати результати оцінювання для покращення практичної діяльності					
КОМПЕТЕНЦІЯ 5.4. Бути поінформованим щодо новітніх молодіжних досліджень ситуації і потреб молоді					
Функція 6. Підтримка колективного навчання в командах					
КОМПЕТЕНЦІЯ 6.1. Активно оцінювати командну роботу з колегами та використовувати результати для покращення її ефективності					

1	2	3	4	5	6
КОМПЕТЕНЦІЯ 6.2. Просити та надавати зворотний зв'язок щодо командної роботи					
КОМПЕТЕНЦІЯ 6.3. Ділитися інформацією та практиками молодіжної роботи з колегами					
Функція 7. Робити внесок у розвиток організації та політики/програм кращих для молоді					
КОМПЕТЕНЦІЯ 7.1. Активно залучати молодь до формування політики та програм організації					
КОМПЕТЕНЦІЯ 7.2. Співпрацювати з іншими у формуванні молодіжної політики					

1	2	3	4	5	6
Функція 8. Розробляти, упроваджувати та оцінювати проєкти					
КОМПЕТЕНЦІЯ 8.1. Використовувати підходи проєктного менеджменту					
КОМПЕТЕНЦІЯ 8.2. Шукати та управляти ресурсами					
КОМПЕТЕНЦІЯ 8.3. Візуалізувати проєкти, писати звіти та робити презентації					
КОМПЕТЕНЦІЯ 8.4. Використовувати за необхідності інструменти інформаційних і комунікаційних технологій					

Курикулум підготовлено для експертів та експерток у сфері молодіжної політики, молодіжної роботи, освіти з прав людини та неформальної освіти в межах діяльності Проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», що реалізується в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018 – 2022 рр.



Детальніше про проєкт:
<https://go.coe.int/Wmua9>

Проект курикулуму підготовлено для експертів та експерток у сфері молодіжної політики, молодіжної роботи, освіти з прав людини та неформальної освіти в межах діяльності Проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», що реалізується в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018 – 2022 рр.



МОЛОДЬ ЗА
ДЕМОКРАТІЮ
В УКРАЇНІ

Детальніше про проєкт:
<https://go.coe.int/Wmua9>

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 47 держав-членів, включно з усіма державами-членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини – договору, спрямованого на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції у державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE